NEMOKAMAS PRIEDAS PRIE „DRAUGIJOS“ 70 №

T. II. ATEITIS № 10.

Didžiosios musų priedermės.

2. Žmonėmis bukime!

IV.

Pereitąjį kartą buvo kalbėta apie išlaukinį savo pažiurų, savo tikybos išpažinimą, šį kart atkreipsime domą į tai, kokiu jaunuolis ir jaunuolė privalo buti savo viduje.

Užvisbrangiausias kiekvieno žmogaus dvasios turtas tai t i e s a. Ji didesnė ir augstesnė už m o k s l ą, kuriam tik sunkiai dirbant pavyksta pasiekti keletą tiesos spindulių. Tiesa augštesnė už pačią tikybą, kuri tik nuo jos apturi savo pašventimą, vertę ir jiegą, o be jos niekas yra. Tiesa butu net už patį Dievą augštesnė, jei pats Dievas nebutu toji Tiesa. Dievas yra Tiesa, ir Jo suteiktoji žmonijai katalikiškai-krikščioniškoji tikyba yra irgi Tiesa. Užtatai mes, jaunuomenė, turėjusioji laimę toje tikyboje užgimti ir išauklėtais buti, privalome karščiausiai prie jos prisirišti, karščiausiai tiesą pamilti. Bet kaip reikiant to dalyko atlikimui kliudo viena jaunuolių silpnybė, vienas priešas, kuris vadinasi s a v i m i p a s i t i k ė j i m a s. Į šį priešą reikia ypatingai atkreipti budrią akį.

Tikybos užpuldinėjimai ir išjuokimai, pirmiau tunojusieji netikinčiųjų mokslininkų galvose ir kningose, musų gadynėje pasiekė žemiausius sluogsnius. Ką neperseniai galima buvo girdėt iš tokio Voltaire'o, šiandien galima išgirst iš pirmaklasio mokinio.

Ištarti neteisingus apkaltinimus gali ir paikiausias žmogus, bet išrodymui kaip reikiant, kad tai netiesa, dažnai reikalingas pusėtinas mokslavyris Girdįs tokius priekaištus jaunuolis neina į bibliotekas ir nevarto storų kningų, idant tiesą rastu; o jeigu ir norėtu, tai negalėtu tai daryti. Čia atsitinka kaip su Kristaus miriop nuteisimu. Kristus buvo neteisingai apkaltintas, nebuvo kam Jo ginti ir tuomet daugelis patįs to nepatėmydami tapo suklaidintais. Jeruzalyje tuomet be abejo buvo nevienas doras žydas suklaidintas, ir, tikėdamas Kristų piktadariu esant, drauge su kitais šuktelėjo: „kalk jį prie Kryžiaus!“ Taip gali atsitikt ir jaunuoliui girdinčiam savo tikybai užmetimus, o negirdint jos apginimo ir pasitikinčio savomis jiegomis tai padarysiant. Susidurus su apkaltinimais ir negalint jų kaip reikiant atremti įsiskverbs sielon abejonė, kaip žaizdon užnuodinta vilyčia. Kaip ši vilyčia visą kuną užnuodija ir užmuša, taip ir vienui viena abejonė gali sugriaut visą tikyba, jei ją nešioti savyje, nesistengiant nuo jos atsikratyti. Tikybos tiesos taip angštai jungiasi viena su kita, kad atmetus bent vieną, dingsta ir visos kitos. Ir per abejojimą apie pavienes tiesas, į kurias mažai buvo teatsižvelgiama, tukstančiai žmonių neteko tikybos, beveik patįs to nepatėmydami. Nes, sulig šv. Pauliaus žodžių, klaidingas mokslas graužia aplink save kaip vėžys (II Tim. 2, 17).

V.

Ką gi tokiuose atvejuose daryt? Pirmiausiai neprivaloma jokių abejonių apie tikybos tiesas nešioti savyje, o stengtis jas kuogreičiausiai prašalint. Susitikus su kokiu norint užmetimu privaloma užsilaikyt nuo nuosavaus sprendimo, kol žinomas tik tiesos apkaltinimas, o nežinomas jos apginimas. Nes kiekvienam tiesos užpuolimui yra ir atrėmimas, kiekvienai abejonei yra ir išrišimas, jei tik tinkamoj' vietoj' jų pajieškoti. Tuom tikslu privaloma kreiptis su užklausimu į kompetentiškus šioj' srityj' žmones, o moksleiviams ypatingai neatidėliojaut kreiptis į „Ateities“ Redakciją, o ji kiek tik išgalėdama visiems ir visame padės.

Kas savo abejojimams tokio išrišimo nejieško, kaip tik atsiranda reikalas, tas panašus į ligonį, niekinantį gydytoją ir gydyklas, ir yra pats kaltas savo žlugime.

Antras priešas, kurį privaloma apgalėt, yra n e r a n g u m a s, a t š a l i m a s. Apgalėjusi ir apgalinti pasaulį katalikiškai-krikščioniškoji tikyba, tai ne žmonių, bet Dievo malonės darbas. Kiekvienam iš musų žinomos sąlygos ir priemonės tos Dievo malonės apturėjimo ir joje ištvėrimo. Kiekviens tat privalo visuomet turėt atkreiptą budrią akį į savo sąžinę, uoliai ir karštai melstis ir kitomis malonės priemonėmis vertai naudotis. Tuomet musų tikyba bus panaši į turintį stiprias šaknis medį, kurį joki audra neįstengs išversti.

Kitaip, jei tik siela nebus šiaja dieviška malone stiprinama, tai ji pradės ilst ir pagalios visai neteks jiegų, tikybos stiprumas mažinsis ir vidujo silpnumo apimta neatsilaikys prieš išorinius užpuolimus ir kris. Ir didelė daugybė jaunuomenės del tokio nerangumo liko išmušti iš tiesos kelio.

Yra dar ir trečias priešas, kurį reikia kuogreičiausiai apgalėti, jei norima ant tiesos kelio likti. Tai apgalėjimas savyje visų tų blogadarybių, kurios tikyboj' n u o d ė m ė m i s vadinasi.

Garsiam francuzų dainiui ir filosofui Chateaubriand'ui teko kartą buti dideliame augštųjų luomų diduomenės susirinkime. Linksmai ir gyvai bešnekučiuojant Chateaubriand'as pertraukdamas jų kalbą sušuko: „Vyrai! padėję ant krutinės ranką pasakykite man: ar neturėtumėte drąsos jųs katalikais buti, jei turėtumėte drąsą skaisčiais buti".

Šie žodžiai labai daug sako ir daugelį mįslių išriša netik diduomenės, bet ir žemiausiųjų sluogsnių tarpe. Bet Chateaubriand'as čion pavadino tik vienus, kad ir bene plačiausius vartus, pro kuriuos žmonės iš tiesos kelio išvedami. Bet jų yra ir daugiau, ir kiekviena nuodėme yra perėjimu į netikėjimą. Kristus sako: „Kiekvienas piktą daraș, nekenčia šviesos, ir neina švieson, idant jo darbai nebutu nubausti" (Jon. III, 20).

Šie Kristaus žodžiai kas dien vis naujai pasitvirtina. Tikyba pasmerkia nuodėmę, užtatai nuodėmė bijo ir nekenčia tikybos ir abi juodvi negali gyvent drauge tokiame name, kaip jauno krikščionies širdis, o viena iš jų dviejų turi atsitraukt užleisdama kitai vietą. Kiekvienas kurs piktą daro, nekenčia šviesos, užtatai kiekviens mylįs šviesą ir tiesą privalo piktą iš savo širdies išrauti.

A. B.

Putinas.

Sonetas.

Slopinanti tamsa štai žemę jau apnyko.
Ant debesiuoto skliauto žvaigždės nebešviečia;
Nė vienas spindulys pasaulio nepaliečia
Ir, rodos, žemę amžinai šviesa paliko.

Kapų tyla mirties šydu apraizgė žemę
Ir jokis balsas jo praplėšti neįstengia.
Tik vien tiršti rukai paviršių žemės dengia
Ir regis, myrio kardą jos krutinėn remia.

Tenai, pakalnėj, kaimas rukuose paskendęs,
Vargų nelaimių prislėgtas lyg galo šaukia.
Ilgoj kovoj veltui nuveikt likimą bandęs.

O nun, begludėdams sapnuos, ko tiki-laukia?...
Labanakt, broliai, kol prašvis aušra rytuose!
O geidžiamąją laimę raskit nors sapnuose.

31—III—12.

VARPAMS GAUDŽIANT.

Sėdžiu aš vienui vienas studentiškame kambaryje, toli, toli nuo tėvynės Lietuvos...

Pro langą matyt leidžiančios saulės raudona varsa nudažytas milžiniškas miestas.

Miestas, kaip kokis tyrų liutas, alsuoja, kaukia, dejuoja.

Bet jo dejavimą perviršija varpų gaudimas...

Varpai gaudžia liudnai, liudnai...

Ir primena man kitokį gaudimą, kitokią šalį, kitus žmones...

Primena man, kaip aš — mokinukas pirmaklasis N. gimnazijos 19... metais grįžau vakacijoms namon pas savo tėvelius į Š. bažnytkiemį.

Buvo vienas iš gražių gegužio apyvakarių. Maloni, skaisti saulutė dar nemanė slėptis už tamsiai mėlyno miško. Tyras, kaip krišpolas oras, kvepėjo neseniai išsprogusiais ir sprogstančiais dar medžiais, žydinčiomis alyvomis, obelimis ir kriaušėmis. Jievų kvapas net svaigino. Žalios lankos, paauksintos snaudalėmis, ramino mano išsiilgusias akis. Ir vieversėliai ir kregždės džiaugėsi šiltu, maloniu pavasariu ir rodos skelbė man tai savo pilnomis vilties, drąsos ir džiaugsmo dainomis.

Ir man buvo linksma begalo!.. Pasibaigė tas nuobodus mokslo metas tvankiuose gimnazijos kambariuose ir neužilgio pasimatysiu su savo tėveliais, broliais, seserimis...

Išėjęs iš Š. miško, išvydau raudoną bokštą, paskendusį žydinčių vyšnių ar obelių juroje, ir tai šen, tai ten triobėsių stogus: tai buvo Š. bažnytkiemis.

Musų bažnytkiemyje buvo nedidelė graži plytų bažnyčia, senas, žilas, kaip obelis, klebonas ir jaunas geras kunigėlis, kuris mane mažą studentuką visuomet vaišino saldumynais. Buvo taipgi dideliame gražiame sodne mokykla, kurioje mokytojavo mano tėvas, žinoma, dar keletas mažesnių ar didesnių gyventojų, viena kita krautuvė, viena kita alinė — taip kaip paprastai bažnytkiemiuose.

Užvis man labiau tiko mokyklos sodnas, linksmoji Žvirgždė ir Š. miškas.

Sodnas labai didelis, aptvertas pačvartėmis ir apsodintas aplink iš vienos pusės aviečių krumais, iš kitos — riešutų laz-

domis, o iš trečios ir ketvirtos pusės agrastų krumais. Sodnas dalinosi į 2 dali: vienoje dalyje, ką arčiau triobų, medžiai buvo jau suaugę ir kas met aplipinti visokių rųšių vaisiais; augo čia obelįs, grušios, slyvos ir vyšnios; kitoje gi dalyje, toliau nuo grinčios, augo dar tik skiepai, bet jau gana diktoki, taip kad nekartą gavau jų vaisių ragauti. Tarp skiepų buvo daržas, kur augo kopustai, gručkai, batviniai ir bulvės. Stovėjo čia taipgi keletas avilių.

Visame sodne buvo padirbti išskutinėti takeliai, išbarstyti geltonomis smiltimis.

Pro sodną, žaliomis lankomis, bėgo-sriuveno, linksmai šnekučiuodama su baltais akmenukais Žvirgždė. Kur jos pradžia buvo, aš ir iki šiol nežinau, nors nekartą apsiginklavęs mažu peiliuku ir lanku su keliomis vilyčiomis, drąsiai įsigilindavau į Š. miško tankumynus, sekdamas Žvirgždės krantais, bet, paklampojęs keletą valandų po balas-rudynus ir smagiai išalkęs, grįždavau be pasekmių namon.

Arba karštą vasaros vidudienyje mėgdavau aš gulėti ant jos krantų po dideliausiais gluosniais ir drožinėti iš jų išdžiuvusios žievės luotelius, dagi didelius laivus su stiebais.

Apskritai Žvirgždė negili, bet tarpais pasitaikydavo tokios sietuvos, kad aš vos iškakėdavau. O ką jau žuvių, tai ištikro budavo!

Atsimenu sykį, kaip aš su Masaičių Katriute gaudžiau žuvis: įsibridova mudu į vieną sietuvą (mat ten daug lydekų buvo), ji augšta, ilga mergina — jai nieko, o aš jau pradėjau „burbulus leisti“. Ji kaip ims juoktis iš manęs ir sako: „kaip išeisi tu kunigu, aš papasakosiu, kad su manim žuvis gaudei“... Manau sau: „pasakok... kas čia tokio?“ — O kur dabar tu, Katriute? Girdėjau Amerikon išėjai!.. E, jau mažu tavo ir kauleliai supuvo...

Kaip tas laikas bėga, ci bėga...

Rodos vakar tai buvo, rodos vakar tik pergyvenau auksinę jaunystę...

E, kur tau! Kiek jau laiko praslinko amžinumon..

Kur dingo tie nekalti, kudikiški sapnai, svajonės?

Kur dingo tas sielos ramumas?

Tas užsitikėjimas visu kuom?...

Viską, viską žiauraus gyvenimo realybė sunaikino, sudrumstė, atmainė...

Ne, — neviską: liko dar viltis Augščiausiojo malonės. Be jos butu sunku, negalima butu gyventi...

. . . . . .

Ypatingas buvo taipgi Š. bažnyčios varpų skambėjimas. Jie skambėjo kaip tai liudnai, iškilmingai. Rodos taip ir girdėjosi: d a n - g a u s b r a n - g a u s, d a n - g a u s b r a n - g a u s...

Aš labai mėgau jų klausyti ir eidavau tuomet sodnan. Ramios mintis tuomet skrieja.

Taip pat ir šį kart, sugrįžęs namon, pasisveikinęs su tėveliais, broliais ir seselėmis, kurios išsiilgusios mane pasitiko toli už vartų, nuėjau aš sodnan į riešutais apžėlusią altaną, kad nusiraminti del daugybės įspudžių ir užsimąsčiau bežiurėdamas į dirbančius laukuose žmones, į leidžiančiąsi saulę ir pavasario gamtą...

Pasigirdo ramus, iškilmingas gaudimas.

Tai skambino „ant Aniolas Dievo".

Nusidirbę, nuvargę artojai paleido iš rankų arklus ir pakėlę dangun akis su vilčia meldėsi:

— „Aniolas Dievo apreiškė"...

— „Suneli, kodėl nesimeldi?" tarė prisiartinus mano mylima mama, kuri išsiilgus manęs atėjo pasikalbėti: „ant Aniolas Dievo skambina"...

— „Aniolas Dievo"...

Ir skriejo ant žemės balti ir rausvi vyšnių, obelių ir kriaušių žiedai, kaip kokie Dievo palaiminimai, siunčiami iš tos nepasiekiamos, nepermanomos mėlynės.

Ir krito jie ant tų nuvargusių žmonelių, kuriem tarsi pridavė galės ir stiprybės vargti tą sunkų vargelį, tarsi sužadino juose dar didesnę viltį geresnės ateities, jei ne čia, tai po mirčiai...

O varpai gaudžia, gaudžia...

— „Angelas Dievo"...

Lizdeika.

ŽODIS APIE KAIMO MUZIKĄ.

Laike švenčių Kalėdų teko man buti keleta kartų kaimo jaunimo pasilinksminimuose. Labiausia man įsidėmėjo kaimo muzika. Kaimo muzikantai griežia daugiausia be gaidų. Pirmiausia išsimokina tinkamą šokiui dainelę, įsitėmija gerai jos melodiją ir griežia „pagal dainą"

Dainelės tos tikrai atsižymi muzikos gražumu; daugelis motivų niekur negirdėti ir labai maloniai kutena ausį.

Aš tų dainelių užrašiau po keletą kupletų. Bet deja nemokėdamas vartoti kaip reikiant tinkamu tam muzikaliu instrumentu (smuika, klernetu), aš negalėjau sustatyti jų gaidas. Mums moksleiviams, kurie gabesni muzikoje, vertėtu atkreipti akį į kaimiečių muziką: surašyti tas daineles ir sustatyti gaidas[1]). Tinkamiausia tam šventės ir vakacija. Darbus tuos galima spausdinti „M. T. T. Žieduose“. Tuomi mes patarnausime daug muzikai, sulaikysime nuo pražuvimo: nes tokie liaudies turtai vieni pranyksta užleisdami vietą kitiems.

Perkunėlis.

Lopšinė.

Senai jau pasaulį užmigdė naktis.
Vien mėnuo ir žvaigždės mirgėdamos šviečia
Ir tavo, kaip jų, nesimerkia akis
Ir miegas tavęs nepaliečia.

Užmigk, mylimasis, saldžiai,
Kol dar kudikystės sapnų
Neblaško vargai, rupesčiai,
Nei audros jaunystės dienų.

Paskui, kad puslėta nuo darbo ranka,
Sau duonos kąsnelį uždirbti turėsi;
Nelaimių nekartą užlies kad banga,
Tada jau užmigt negalėsi.

O šiandien kas virkdo akis?
Kas drumsčia ramybę sielos?
Baugina jau gal ateitis?...
Bet niekas jos tau naatklos...

---

[1]) Kad sustatyti gerai kaimo muzikos gaidas, reikia žinovo - muziko. Mums-gi, moksleiviams, yra tai per sunkus darbas. *Red.*

Štai kįla, dejuodamas vėjas laukuos,
Ir žvaigždės užgęso, dangus apsiniaukė.
Taip liudna... oi, nieks nevilioja varguos;
Tavėp vien širdis mane traukia.
Mieliausis, jau tu užmigai.
Sapnuok tarp svajonių saldžių,
Kol sunkus šios žemės vargai
Neslėgia jaunųjų pečių.

Putinas.

23—I—12.

—:—

VASAROS METU.

Paskutiniais laikais vis dažniau ir dažniau moksleiviai-lietuviai, baigę mokslo metus, važiuoja po Lietuvą pasidairyti. Tai plaukioja dainuodami Nemunu ir gėrisi miškais apaugusiais krantais, tai važiuoja Kauno aplankytų, tai Vilniaus, tai kitų žymesnių Lietuvos vietų.

Taip šįmet, grįžtant iš mokyklos, aš sutikau burelį moksleivių, kursai važiavo Vilniun. Buvo tai mano seni pažįstami, užtatai sumaniau su jais drauge keliauti.

Atvažiavę Vilniun nutarėm pirmiausia aplankyti miestą. Buvom keliose žymesnėse bažnyčiose, paskui nuėjom ant Gedimino kalno. Čionai išvydom tokį reginį: griuvėsiuose įtaisyta koki tai restoracija, augščiaus gyvena kaž kokie nevalyvi žmonės, nes kur tik pažiuri—visur šiukšlės, sąšlavos, o visa tai užviršija stovintis sargyboje kareivis. Liudna ir skaudu darosi, kad taip negerbiamos yra musų senovės liekanos.

Kitą dieną ėjom L. Mokslo Draugijos susirinkiman. Pamačius jame dalyvaujant žmones įvairių partijų, pakraipų ir įsitikinimų, pamaniau sau, kad čia tai vienijantis Lietuvos židinys, prie kurio renkasi visi jos sunųs savo dvasios gaivintų ir stiprintų.

Ir manyje kilo viltis, kad šioji Draugija duos pradžią brolių-lietuvių vienybei, o vienybė — galybė, pavieniui gi ir dar tarp savęs piaujanties ne tik ką sunku kovoti, bet dar sunkiaus ką nors laimėti.

Vilnius dar smagiai sulenkėjęs, bet jau randasi tai šen, tai ten ir lietuvių, jau ir viešai lietuviškai kalbant girdėt, ko pirmiau nebuvo.

Pavaikščioję po Vilnių, nutarėm aplankyti Trakus: —ten lietuviškiausia Vilniaus gub. sritis. Susėdę į traukinį, užtraukėm lietuviškas daineles, kurių užsiklausė ir drauge su mumis važiavusieji.

Išgirdę vieną žmogelį kalbant kokiu tai šiupiniu iš lenkų ir rusų kalbų, užklausėm kokios jis tautos; jisai atsakė esąs „katolik“. Pradėjom aiškinti, kad tai tikyba, o ne tauta. Mums pritarė jauni vyrukai baltgudžiai, kurie buvo susipratę esą baltgudžiais.

Važiuodami iš Lentvaravo stoties Trakų linkon, tėmijom, kad ant dirvų tiek yra daug akmenų, lyg kad jų butu prisėta, bet nežiurint į tai javai dar neperblogiausi. Įvažiavus į Trakus gavome prisižiurėti į žmoneles, į jų padarus, arklius, karves (mat kaip tik buvo tą dieną „kermošius“); kaip viskas menkai atrodė: arkliai žemučiai, karvės sudžiuvę, susitraukę, lyg kad butu kokią savaitę pašaro nematę. Matėm medinių akėčių, kokių kol gyvi nebuvom regėję. Kilo klausimas, kame to skurdo priežastis? Bet perėjus miesčiuką, viskas paaiškėjo: — kur tik pažvelgsi akia, ten vis pamatysi aludę, smuklę, pilną prisikimšusią žmonių[1]).

Kad išblaškyti juodas mintis slankiojančias galvoj, paėmę luotus plaukėm prie Trakų pilies griuvėsių, kurie jau ištolo viliojo akis. Viduryje ežero, ant apaugusios medžiais salos, stovėjo apgriuvusios raudonos sienos, bokštai. Išlipę ant salos, pastebėjom, kad viduryje jos buvo griuvėsiai pačių pilies rumų; iš jų užsiliko dar dvi kraštutini sali, žinoma, be grindų ir lubų, ant sienų matyti dar net išmarginimai ir kokie tai paveikslai, kuriuos jau patėmyti, suprasti gali tik gerai įsižiurėjus.

Prišakinė rumų siena tvirčiaus atrodo negu kitos; jos galuose yra dar bokštai. Prieš rumus, per visą salą vingiuojasi revas - upelukas, tik be vandens; aplinkui gi

[1]) Taip pat reikėjo atkreipti domą į platinamą tenai „lenkišką kulturą“, kuri irgi yra priežastis to skurdo. *Red.*

buta sienos tvirtovės su bokštais kampuose, dabar viskas apgriuvę; sienos užsilikę tik iš dviejų pusių, kitose tik kruvos akmenų.

Beveizint į šiuos griuvėsius kiek tai minčių kyla apie Lietuvos senovę, apie jos garsią praeitį, vaizdžiai stoja prieš akis pilis lietuvių kunigaikščių, kurie rupinosi Tėvynės gerove. O šiandien... griuvėsiai, suirimas, nesutikimas tarpe savųjų; bet prisiminus, kad Vilniuje L. M. Draugijos susirinkime lietuviai iš visų kraš ą mąsto, kaip pakėlus gerovę krašto[1]), tariaus sau: „Šalin nusiminimai, dusavimai skauduș, jie silpnina dvasią tiktai“... Ir iš tiesų, kad ir Lietuva neturi jau didvyrių kunigaikščių ir neplati ir negalinga, bet jeigu jos sunųs nenusimins, darbuosis ir „Iš Tėvynės praeities sau stiprybę sems“, tai pakils Lietuva, sustiprės, bus galinga dvasia.

Kursistė B.

Pr D.

ŽINOJIMAS IR TIKĖJIMAS[2])

3. JAUSMO DALYKAS AR PROTO AKTAS?

Psychologiška religijinio tikėjimo analyzė: pirmykštis protestantizmas, kantizmas, voluntarizmas, pragmatizmas.

XII.

Viso „tamsaus“ viduramžio laikmetyje visa „šlykščioji“ scholastika su jos kunigaikščiu priekyje skelbė: „Tikėjimo pa-

[1]) Kiek žinome L. M. Dr. užsiima vien m o k s l u, o ne krašto gerove. *Red.*

[2]) Žiur. „At.“ № 9. Prie to kas ten pasakyta apie religiją ir dabartinį tyrinėjimų stovį apie jos atsiradimą, prikergtini dar sekanti bibliografiški papildymai: apie žodžio „religija“ etymologiją žiur. *S. J. Hoyt*: The Etymology of Religion, Journal of the American Oriental Society (New Haven, Conn., H. Oertel) 1912, 2, p. 126 ss. *A. Lang'o.* The Making of Religion 1909 m. išėjo 3 laida.— *W. Schmidt'as* naujausių savo darbų pluoštą išleido kningoje: „Der Ursprung der Gottesidee 1. B. Historisch

žinimas rymo ant g a m t i n i o pažinimo, kaip malonė ant gamtos rymo“[1]). Prieš tai sukilo reformatoriai. Anot Luterio, protas tai „visubaisiausias ir kenksmingiausias Dievo priešas“[2]). Tikėjimo užduočiu esą „protui sprandą nusukti ir pasmaugti šią bestiją, kurią visas pasaulis su visais sutvėrimais neįstengia pasmaugt“[3]) ir užtatai

„visi tikintieji pasmaugia protą ir sako, girdi, prote? tu esi pašėlęs, aklas kvailys, apie Dievo daiktus neišmanai nei biskytį, užtatai nedaryk kvailybių su savo nuolatiniu lojimu (Widerbellen), bet užčiaupk savo snukį (Maul) ir tylėk; nedrįsk buti Dievo žodžio teisliu, bet nusilenkk, klausyk, ką jis sako ir tikėk jam. Taigi tikintieji pasmaugia šią bestiją, kurią šiaip visas pasaulis nepajiegia pasmaugt ir tuomi daro musų Viešpačiui Dievui visumaloniausią auką ir patarnavimą, kokis tik jam gali but patiektas“[4]).

Daugelyje vietų Luteris atsiliepia apie protą perviršydamas visokį cynizmą[5]). Nuo Luterio neatsiliko ir kiti reformatoriai. Melanchtonas gindamas Luterį nuo Emserio 1521 m. randa, kad filosofija visame kame tiesai priešinga. Filosofija suprostituavusi Bažnyčią ir su baisiausiomis Sodomos smagurybėmis reikią kovoti[6]). Trumpai, „tas nekrikščionis, kurs nori turėt filosofo vardą“. Melanchtono nuomonė apie filosofiją siekia ligi žemam trivialumui. Katalikybės išminčiai iš teologijos padarę tik filosofiją, Graikija dvokiančią...[7]). Užtatai Melanchtonas su pasibjaurėjimu atmeta filosofiją kaipo šlykštynę.

---

kritischer Teil, 1912“, kurioj' tyrinėja atsiradimą įvaizdų apie Dievą pas laukines tautas. Bendrą apžvalgą religijinės minties atsiradimo sulig naujųjų veikalų patiekia geras *C. Piat'o*, katalikiškojo Instituto Paryžiuje profesoriaus, straipsnis: Origine de la pensée religieuse à propos d'ouvrages recentes, Le Corespondant, 10 septembre 1912 m.

[1]) Thom. De Verit. qu. 14 a. ad 8. pas Mausbach'ą, Kernfragen p. 23, kur šis išsitarimas skamba: „Die Erkenntniss des Glaubens setzt die *natürliche* Erkenntniss *voraus*, wie die Gnade die Natur voraussetzt“.

[2]) M. Luters Sämtliche Schriften herausg. von J. G. Walch, VIII Teil, 1742 S. 2014. [3]) ten pat p. 2043. [4]) ten pat p. 2044. [5]) Ligi gyvenimo pabaigos Luteriui protas buvo—„des Teufels Braut, Ratio die schöne Metze, eine verfluchte Hure, eine schädige aussätzige Hure, die höchste Hure des Teufels, die man mit ihrer Weisheit mit Füssen treten, die man todtschlagen, der man auf sie hässlich werde einen Dreck in's Angesicht werfen solle: auf das heimliche Gemach solle sie sich trollen, die verfluchte Hure“. Surinkta *Döllinger'o*: Die Reformation. Ihre innere Entwicklung und ihre Wirkung 1. Band 2 Anf. 479—482.

[6]) „Prostituit, inquam, prostituit Ecclesiam philosophia et cum infandis etiam Sodomae libidinibus certemus“. Corpus Reformatorum vol. I: Philippi Melanchtonis opera, ed C. G. Bretschneider 1834 p. 313.

[7]) „...qui e Theologia nobis non aliud fecere, quam illam Graeciae hircissantem anum, Philosophiam“. Corpus Reformatorum vol. XI, 1843 p. 38.

Taip iškoneveikę ir pasmerkę protą reformatoriai nuosekliai elgdamiesi pasmerkė ir mokyklas; ypatingai jie užpuola ant augštųjų mokyklų, universitačių, kurių ligi 14 amžiaus pradžiai katalikiškoj' Europoj' buta jau arti keturių desimčių[1]).

„Kuom daugiau ant visos žemės buvo universitatės, jei ne žmogžudžių urvai (Mordgrubens) jaunuomenės tvirkinimui" — šaukia Luteris[2]).

„Augštosios mokyklos, velnio mokyklos giria netik gamtinį protą, bet ir jo naudingumą krikščioniškajai tiesai pažinti. Augštasias mokyklas pats velnias išmislijo krikščioniškajai tiesai naikinti ir tamsinti"[3]).

„Augštasias mokyklas reikėtu visas į dulkes paversti. Nieko pekliškesnio ir velniškesnio (höllischer und teuflischer) nuo pasaulio pradžios nebuvo ant žemės ir nebus"[4]).

„Tas Molochas, kuriam žydai savo kudikius aukojo, yra augštosios mokyklos, kuriose didžiausia ir geriausia dalis musų jaunuomenės aukojama"[5]).

Ir „romusis" Melanchtonas nekitokios nuomonės apie universitates. Anot jo, nėsą nieko pragaištingesnio, nieko bedieviškesnio už augštasias mokyklas, ir jas įsteigę ne popiežiai, bet patįs velniai[6]). Viklefas buvęs protingas vyras, kuris pirmiau kitų universitates matė esant *Satanae Synagogas*. Tokiomis baisenybėmis universitatės esą užtatai, kad jose viešpataująs Aristotelis, kurį Luteris vadina:

„dideliu kvailiu, prakeiktu stabmeldžiu, begėdžiu šmeižiku, gudriausiu dvasios apgaviku, kurį, jei jis nebutu kunu buvęs, nebutu gėdos skaityti velniu"[7]).

XIII.

Panašiu tonu kalbėjo ir daugybė to laiko reformuotų pamokslininkų, šmeiždami protingą žinojimą ir svietišką mokslišKumą[8]). Tik ant tokio pamato reformatoriai ilgai išsilaikyt

---

[1]) *H. Denifle*: Die Universitäten des Mittelalters bis 1400, 1 B., 1885. S. 218. Šis gilus darbas yra ir liks pamatiniu veikalu tyrinėjant viduramžio universitačių atsiradimo historiją (Iš *Donato*: Die Freiheit der Wissenschaft S. 174. žiur. bibliografiją).

[2]) Walch, VI p. 2553. [3]) Walch, XI p. 459. [4]) Walch, XII p. 45. [5]) Walch XIX p. 1430.

[6]) „Neque perniciosius neque magis impium et quod video non Pontificibus sed ipsi deberi Satanae", Corp. Ref. vol. I p. 342.

[7]) *Döllinger*: Die Reformation 1. B. 2 Anf. 478 Anm. 101.

[8]) Tokio darbo pasekmių ilgai laukt nereikėjo: kur tik užviešpatavo protestantizmas, ten visos universitatės žlugo. Kas nepanorėtu tikėt, historikams-katalikams kaip *Döllinger'iui*: Die Reformation 1 laida 1846

negalėjo, ir noroms nenoroms reikėjo grįžt vėl prie šmeižtos senosios filosofijos, prie Aristotelio. Melanchtonas pirmiau ištarė, kad be Aristotelio negalima turėt netik joki gryna filosofija, bet ir joki teisinga mokimo ir mokinimos metoda[1]). Paskui ir Luteris ir kiti naudojosi filosofijos sąvokomis ir padėliais kaip tik atsirado reikalas duoti savo pasekėjams apribotą tikėjimo turinį. Delei tokio reformatorių pasielgimo Paulsen'as gailestauja, kad ir „vėl visa scholastika su visomis jos sofistiškomis gudrybėmis griaudama įsibriovė tik ką savo laisvėj' nustatyton religijinio tikėjimo sritin"[1]) ir drauge su Harnack'u historiškąjį protestantizmą aštriai kritikuoja.

Ir ištikrųjų toks reformatorių pasielgimas jau buvo nuo pirmykščių principų atsisakymas. Ir tik šiuom atsisakymu protestantizmas ir tegalėjo užlaikyt savyje tulų krikščioniškų tiesų nuotrupas ir sutverti iš jų neva systemą, kurioj' vienoj' pusėj' norima užlaikyt krikščioniškąjį Apreiškimą ir esybiškus jo dogmatus, butent Šventrašti, kitoj' pasiliekama prie nuomonės, kad protas neišgali tikrais priparodymais išdėti Dievo buvimą ir apreiškimo faktą. Vadinasi: krikščionišku tikėjimu yra tikėjimas į Šventraštyje užrašytą Dievo žodį. Kokiais gi argumentais šis tikėjimas nuteisinama, ant kokių pamatų jis rymo, kame tie kriterijai, kurie liudija, kad Šventraštis yra tikrai Dievo žodis, jeigu Dievo esimas aiškiai ir tikrai protu nepriparodomas, o Bažnyčia nėra Dievo žodžio saugotoja ir liudytoja? Kaipo į kriterijų reformatoriai šaukėsi į kiekvieno tikinčio krikščionies gaunamąjį t e s t i m o n i u m S p i r i t u s S a n c t i (Šv. Dvasios liudijimą), kurį „testimonium" vieni aiškino kaipo i š g a n y m o j a u s m ą, kiti kaipo betarpinį t i e s o s j a u s m ą. Kalvinas rašo:

„Jeigu (papistai) klausia (mus), iškur mes tikrybę turime, kad Biblija yra Dievo žodis, jei atmetėme Bažnyčios sprendimą, tai lygiai taip, kaip kas klaustu: kaip mes galime atskirti šviesą nuo tamsos, baltą nuo juodo, saldų nuo kartaus? Nes mes turime *jausmą* apie Šventraščio tiesą nemažiau aiškų, kaip apie baltą ir juodą daiktų varsą, apie saldų ir kartų skonį"[2]).

Janssen'ui: Geschichte des deutschen Volkes II Band, 17 and 18 Auf. 1897 S. 211 ff. ir kitiems tam neįtartinu liudytoju galės but *Paulsen'as*: Geschichte des gelehrten Unterrichts auf den deutschen Schulen und Universitäten I B. 1896, S. 185 ff.

Nekas menkesnis kaip Erazmas Roterdamietis rašė 1528 m.: „Kur luteranizmas užviešpatavo ten mokslai žlugo. Dviejų dalykų jie ieško: vietos ir moters. Evangelija suteikia jiems laisvę gyvent kaip jiems smagu". Į Pirkheimer'į IV, 1139 pas Paulsen'ą I s. 195.

[1]) Philosophia militans, 1908 S. 41.

[2]) Quod autem rogant. Vade persuadebimur a Deo fluxisse, nisi ad Ecclesiae decretum confugiamus? perinde est ac si quis roget. Unde

Kad šitoks tikėjimo pamatavimas neturi savyje jokios objektivios žinybinės tikrybės — visiškai aišku, nes jausmas yra visuomet subjektivus, neaiškus, miglotas, neapribotas ir galimas taip įvairiai išaiškint, kad ant jo visai negalima remti joks objektivus tiesos sprendimas. Pats „naujasis“ protestantas (Zeller'is) sako:

„Mano jausmas gali man tik pasakyt, kad priėmimas (Annahme) man tinka kad jis atsako mano reikalams, palinkimams ir įsitikrinimams; bet ar jis (ko nors priėmimas) savyje (an sich) yra teisingas, tai galima nuspręst ne sulig jausmų, bet tik sulig pamatų“[1])

Reformatoriai gi atimdami žinybinės tikrybės pamatus iš tokių pamatinių religijinio tikėjimo tiesų, kokiomis yra Dievo buvimas ir Apreiškimo faktas, o paremdami jas tik subjektiviu jausmu tuomi pat atidarė ligi galui duris subjektivių jausmų religijai. Atskambiai tokios nuomonės, kad dievybę galima suvokt ir be logiško galvojimo, o tik pasigaunant gamtinių sielos jiegų, sutinkama mystiškose Indijos brahmanų pažvalgose, pas Filoną ir naujaplatonikus, Islame, pas Joną Skotą Erigeną ir tulus vokiškuosius mystikus. Musų gi gadynėje ši pakraipa įvairiuose atspalviuose užliejo beveik visą nekatalikiškąjį pasaulį. Reformacijai atvėrus religijiniam subjektivizmui duris, filosofišką šios pakraipos pamatavimą mėgino sutvert Kantas, drauge bandęs radikaliu budu išrišti ir aną pirmykščio protestantizmo prieštaravimą, kuomet vienoj' pusėj' tikima Šventrašti esant Dievo žodžiu, kitoj' manoma negalint proto argumentais tikrai aiškiai išrodyt Dievo buvimo.

XIV.

Liberalis protestantizmas augština Kantą kaipo protestantizmo filosofą. Štai keletas tokių atsiliepimų:

„Kantas—protestantizmo filosofas. Aš manau, kad protestantizmas netur jokios priežasties gėdytis Kanto filosofijos, kaipo tikro savo vaisiaus“[2]).

---

discemus lucem discernere a tenebris, album a nigro, suave ab amaro? Non enim obscuriorem veritatis suae sensum ultro Scriptura prae se fert, qua coloris sui res albae ac nigrae; saporis, suaves et amarae. Institutio christianae religionis, lib. I cap. VII, § 2. Cituota iš Inst. chr. rel. Johanne Calvino auctore, Genevae, apud Jacobum Stoer 1610.

[1]) *Al. Schmid*: Apologetik, 1900, S. 339, pas Lang'ą Gründz. der christl. Religionspsych. p. 265.

[2]) Taip *Paulsen'as*, pirmiau straipsnyje „Kant der Philosoph des Protestantismus, Kantstudien 1900 S. 1, atskirai 1900 ir pagalios knygoje Philosophia militans 1903 S. 32

„Kantas—tikras Lutero darbo tęsėjas; ką pastarasis buvo pradėjęs Kantas užbaigė; Kantas—filosofiškas Luteris“[1]).

„Luterio doriškai tikėjimiškoji nuojauta Kanto asmenyje atsiekė protišką pamatą“[2]).

„Kantas stipria ranka ištraukė pamatinių Lutero minčių pasekmes“[3]).

Taip nuosekliai formuluoja Paulsenas aiškų pamatinių protestantizmo principų pravedimą Kanto filosofijoj’; tasai gi formulavimas drauge taipgi aiškiai nušviečia Kanto nuomonę apie žinojimą ir religijinio tikėjimo santikius. Pamatiniais Kanto filosofijos branduoliais sulig Paulsen’o sekantieji trys:

1) P r o t o a u t o n o m i j a: protas yra savistovis (selbstherrliche) t e i s ė j a s visuose klausimuose apie teisingą ir neteisingą, gerą ir blogą. Nėra jokios instancijos virš jo, nėra jokio apreiškimo, kuris jam statytu ribas: kokio norint Apreiškimo tiesą gali but nustatyta tik proto, teoretiško ir praktiško proto išmėginime.

Tol Kantas nuoseklus racionalistas. Bet jis yra

2) a n t i-d o g m a t i s t a s, galima irgi sakyt: a n t i-i n t e l e k t u a l i s t a s. Kantas įsitikrinęs, kad spekulativus protas yra bejiegis paremti religijinį tikėjimą vykusiais priparodymais. Mokslas,... niekuomet negali išeit lauk už empiriško pasaulio ribų; mokslas negali nieko nustatyt apie „pirmąją priežastį“ ir jos esybę..., mokslas apskritai neveda prie „vienos“ priežasties, kaip mano racionalė kosmologija, bet tik prie priežasčių, o dar nuo tolesnio klausimo apie jų priežastį jau visuomet reikia atsisakyti. Užtatai visi mėginti Dievo priparodymai yra bergždžios ir beviekės pastangos. Tol Kantas drauge su Hume’u nuoseklus skeptikas. Bet Kantas dar yra

3) uoliausias (entschiedenster) p r a k t i š k o p r o t o t i k ė j i m o galimumo ir butinumo apgynėjas. Jis intelektualistišką netikėjimą daro m o r a l i o tikėjimo pamatu. Buvęs ligšiol dogmatišku spekulativus protas tampa jame k r i t i š k u; atkreipęs savo domą į nuosavas funkcijas, jis atranda jo vartojimo ribas, ne iš lauko užbrieštas, o tik pačia savo gamta apspręstas ribas; jis (protas) įžiuri negalįs su mokslišku pažinimu siekti toliaus p a j a u t o m s d u o t o s t i k r y b ė s (den Sinnen gegebene Wirklichkeit), tai yra toliaus pasaulio prajovų (über Welt der Erscheinungen). Užtatai išdirbimą paskutinių minčių apie tikrybę, p a s a u l ė ž v a l g o s išdirbimą jis (spekulativus protas) užleidžia praktiškam protui. Šisai gi... tikrybės esmę apsprendžia pasigaudamas a b s o l u t a u s g e r o i d ė j a; tikrybe, kaip ji yra savyje, yra Dievas ir jo viešpatija,

---

[1]) Taip *H. St. Chamberlain’as*: Die Grundlagen des neunzehnten Jahrhunderts 3 Auf. 1902, Ss. 996, 684, sul. dar 883 f., 886 f. iš Kantstudien 1902 S. 432 ff.

[2]) Taip užbaigia ilgą paralelę tarp Lutero ir Kanto *B. Bauch’as*: Luther und Kant, Kantstudien 1904 ir atskirai.

[3]) Taip *E. Katzer’is*: Luther und Kant 1910. Dar *J. Kaftan’as*: Kant der Philosoph des Protestantismus 1904, Platoną charakterizuoja kaipo graikiškos bažnyčios, Aristotelį—rymiškos-katalikiškos, Kantą—protestantizmo filosofą.

Iš katalikų pusės ant šios temos rašė: *K. Braig’as*: Kant, der Philosoph des Protestantismus, Historisch-politische Blätter für kath. Deutschland 134 Band (1904) 2 Heft. ir *M. Glossner’is*: Kant der Phil. des Prot., Jahrbuch für Philosophie und Speculative Theologie 1908.

doros dėsnis yra Dievo viešpatystės, gamtos dėsnis. Taigi tikėjimas į Dievą ne protu priparodoma visatos (Universum) teorija, bet betarpė moralė tikrybe (Gewissheit) esanti visiškai atstuo moksliško pažinimo srities. Esybė, turinti tik protą, apie Dievą nieko negalėtu žinot; užtatai esybė, kartu priklausanti ir moraliam pasauliui, žiurės į tikrybę (Wirklichkeit) kaipo nuo Dievo ir prie Dievo esančią“[1]).

Paulsen'as neabejoja, kad kiekviename šių trijų punktų visiškai aiškiai išvesta ligi galui tai, kas buvo pradėta pirmykščiame protestantizme. Protestantiška esą p r o t o a u t o n o m i j a, protestantišku a n t i - i n t e l e k t u a l i z m a s.

„Ne iš proto, ne iš logiškai-metafyziškai - teologiškų spekulacijų arba historiškų priparodymų apie šio ar kito nuotikio tiesą, o iš širdies eina tikėjimas“[2]).

Pagalios protestantišku esą Kanto m o r a l i s p r i n c i p a s ir p r a k t i š k a f i l o s o f i j a.

„Protas ir sąžinė—autonomųs, ne surišti išorine žmogiška autoritate...; moralė žmogaus vertė ne tame, ką jis pasaulyje veikia ir pravadžioja, ne darbuose, o tik geroje valioje. Pagalios vienintėliai teisinga ir Dievui maloni dievtarnystė yra doros dėsniu kaipo Dievo valia apspręstas elgimasis (Wandel). Visokia kita dievtarnystė yra bergždžia arba tvirkinanti (verderblich); kuomet bažnyčios prisakytų darbų pildymas pakeičia moralį elgimąsi, tuomet atsiranda „statutariška atbultarnystė“ (Afterdienst), visose bažnyčiose tiek daug doriško ištvirkimo su savimi platinanti“[3]).

Tokis tai nuosekliai išvestas, filosofiškai Kanto pamatuotas ir aiškiai kantiečio Paulsen'o formuluotas, paskutinis protestantizmo žodis apie žinojimo ir religijinio tikėjimo santikius ir apie tai, kuomi yra tikra religija. Apsverkime šią nuomonę.

(T. b.)

Moksleivija ir mokinimas Argentinos Respublikoje[4]).

Neturėdamas prie savęs rinkinio dokumentų, reikalingų parašymui straipsnio su visomis smulkmenomis, aš čionai pa-

[1]) Philosophia militans p. 43 ss. [2]) ten pat p. 45. [3]) ten pat ps. 46.
[4]) Supažindinimui „ateitininkų“ su Argentinos moksleivija kreipiaus prie mano draugo argentiniečio, dabar studijuojančio historiškus mokslus

sitenkinsiu vien dalykais, kuriuos atmenu, apie mokinimo stovį Argentinos Respublikoje. Tai bus trumpa, liuosa peržvalga, kurioje pasirupinsiu parodyti katalikiškai Lietuvos moksleivijai, kas dedas anapus Atlantiko garsiam Argentinos gyventojų krašte.

I

Argentinos Respublika su savo trimis milionais ketvirtainišku kilometrų derlingos žemės ir su savo ekonomišku išsiplėtojimu yra kraštas, kurs daug žada ateityje. Argentinietis ir svetimtautis daug vilias iš materialės gerovės, kurią jiems apsčiai suteikia darbas, atliekamas be didelio vargo. Visuose, sluogsniuose ir visuose šeimynų židiniuose jauti turto karštligę. Taip vaikas nuo mažens jau girdi kalbant apie pinigus, uždarbį, ateitį... pamėgia tuos dalykus ir diena, naktis svajoja apie juos. Tokioms aplinkybėms esant kas-gi stebėtino, kad pradedamųjų mokyklų mokiniai nėr rupestingi moksle, kaip ir jų vyresnieji broliai, kurie eina lyceju ar universitatę. Apskritai imant, argentiniečiai nėr didžiai rupestingais intelektualiame darbe. Jie atlieka jį lėtai, daugiaus per tėvų prievartą, idant kuogreičiausiai gaut universitatės diplomą, nes, mat, diplomas pas juos priguli prie inteligento etiketos.

Iš kur tat paeina rupesčio stoka? Visupirma čia kaltas netikusis ir arbitralis studijų planas. Pradedamųjų mokyklų ir lyceju mokiniai perdaug apsunkinti nuolat besidauginančiais dalykais, kurių reikia priverstinai mokintis. Perdaug vietos užleidžiant naujiems mokslams, tankiai užmirštama apie reikalingmą klasikus pažinti. Ištikro taip yra, kad musų 16 metų bakalaurai mokinosi viso ko po truputį, egzamenui išlaikyti ir turėti šiokį-tokį pretekstą prie savarankių mokslo darbininkų, žinoma, by tik niekas nieko daugiaus neklaustu iš jų. Jie gerai pažįsta savo kraštą kaipo galingą ekonomišką valstiją, didžiuojas juo, nes numano jo galybę, galutinai tampa dideliais komersantais, nes jaučia save esant tinkamais daryti kaip ir kiti. O tie „kiti“ dažniausiai uždirba milionus ne per ilgą vargą ir budėjimus, kurių reikalauja tokie ir kitokie studijai.

---

vienoje iš Europos universitačių, ir užkviečiau parašyti straipsnį į „Ateitį“. Draugas sutiko ir parašė francuzų kalba čia minimą straipsnelį, kurio lietuviškas vertimas man teko parupinti.

Vertikas *M. R.*

II.

Kad prašalinti įvairius trukumus, kurie paeina iš pastovumo stokos studijų programuose, sumanyta padauginti mokyklų skaičių. Net ir per ilgus vidujinės karės ir anarchijos metus, prieš galutiną krašto susiorganizavimą, vienuolių, kaip antai franciškonų, jezuitų, dominikonų mokyklos nepasiliko tuščios, be mokinių. Šis faktas ženklina tarp kitko, kad mes taipogi turėjome savo vidurinius amžius, kur vienuoliai stengės civilizuoti tautas, bekovojančias tarp savęs. Pagaliaus, kada kraštas susilaukė vidujinio nusiraminimo, prezidentas Sarmiento pradeda be jokios nuožiuros dauginti pradedamasias mokyklas. Žmonės pradėjo labai skaitlingai jas lankyti.

Šiandien po 50 metų žengimo tolyn pasirodo, kad metinė apšvietos ministerijos sąmata užima p i r m ą v i e t ą tarp įvairių ministerijinių sąmatų.

Kas del lyceju ir taip vadinamų „normalių mokyklų“, jie visa turi, kas reik prie dabartinių dalykų pažinimo, bet juose truksta klasikų.

Universitatės yra keturios, turinčios visas fakultates, šiuose miestuose: B u e n o s-A i r e s, C o r d o b a, L a P l a t a, S a n t a F e. Jos visos, kaip ir lycejai, o taipogi trįs ketvirtosios dalįs pradedamųjų mokyklų priguli nuo valstijos rėdo. Deja, visi apšvietos centrai, ten priskaitant komercijos, dailės ir meno, karės ir kitas mokyklas, apimti liberalizmo, arba net ir plikojo materializmo raugu.

Šios visos įstaigos visai netinka įgimtai argentiniečiams lengvapėdystei (légèreté) panaikinti. Net ir katalikiškųjų mokyklų bakalaurai, įstoję į universitatę, neretai užmiršta, ką jie buvo pramokę iš religijos savo mokyklose. Čia dar turiu pridurti, kad musų jaunuomenė per niek laiko tradiciją: ji jau nebesužadina jaunuomenėje pagarbos jausmų.

III

Dabar eina klausimas: ką gero padarė Bažnyčia Argentinos Respublikoje katalikiškojo mokinimo dalykuose?

Prieš revoliuciją 1810 m. visas mokinimas buvo vedamas katalikų dvasioje: XVIII amž. filosofija buvo beveik visai nežinoma tarp musų inteligentų. XIX amžyje jau atsiranda pas mus laisvamanių (Rivadavia prieš 1830); paskiaus po francuzų literaturos įtekme ir musų krašte atsiranda politikai,

tikri Bažnyčios priešai; prie jų reikia priskaityti Respublikos prezidentus *Mitre* (1860—1866) ir *Sarmiento* (1874—1880). 1884 metais Cordobos universitatė, tėvų jezuitų jau du šimtu metų vedama, tapo apgarsinta valstybine (prigulinčia nuo centralio valstijos rėdo). Tuojaus ten panaikinta filosofijos ir teologijos skyriai. Tai padarius, jau buvo lengva perdirbti ir kitas universitates sulig laisvamanių plano. Panaši permaina įvyko ir kitose mokinimo įstaigose.

Taip dalykams esant, šeimynų tėvai noroms nenoroms turėjo siųsti savo vaikus į tokias mokyklas, kadangi katalikiškųjų nebuvo. Nors ir keistai išeina, kad katalikai mokytojai turėjo teikti savo mokiniams nekatalikiškas rėdo antmestas pažiuras, vienok tai yra faktas, kurio priežastis butu čionai perilga gvildenti.

Po 30 metų lėtos, bet tikru žingsniu einančios dechristianizacijos sumanyta įsteigti k a t a l i k ų u n i v e r s i t a t ę. Ji pradėjo gyvuoti 1910 m. ir žada gan šviesią ateitį, nors studentų skaičius išpradžių ir neperdidelis.

Čia dar reikia paminėti plačiai iškerojusias mokyklas, užlaikomas vienuolių: jezuitų, krikščioniškųjų mokyklų brolių, salezionų. Šie pastarieji yra pasiaukoję liaudies vaikų auklėjimui ir par tai daro neapsakomai daug gero. Jie, beveik vieni, didžiai pasekmingai praktikuoja jaunuomenės mokinimą, jai jau užbaigus nuolatines mokyklas (enseignement post-scolaire). Buvusieji salezionų mokiniai daro periodinius susirinkimus, juose sekdami vokiečių katalikų studentų susidraugavimų budą.

IV.

Taip atrodo, trumpai sakant, dabartinis katalikiškojo mokinimo stovis pas mus. Atvirai prisipažinkime, kad jis religijos žvilgsniu atrodo nekaip. Musų jaunuomenė, turtingi ir neturtingi, semia fakultatėje ar augštesnėje mokykloje laisvamaniškasias mintis, o tuotarpu jų tikram apvertinimui nėr pas mus nei patronatų, nei lavinimosi ratelių, nei tam tikrų susidraugavimų, nei lavinimosi išėjus iš mokyklos (enseignement post-scolaire).

Pažymėdamas šį liudną Argentinos Respublikoje stovį aš nemanau čia daryti užmetinėjimų Bažnyčiai, bet konstatuoju faktą apgailėtino apsileidimo ir nerangumo tarp katalikų, juos apėmusio jau nuo seniai. Vienok, dabar jau matos atsipeikėjimas ir pradžia pasekmingo veikimo refor-

mos linkui. Dvasiškija dabar suprato, kad reikia imtis darbo, nusikračius apsnudimo. Nors socializmas pas mus eina galvą augštai pakėlęs, nors indiferentizmas gan smarkiai platinas, tečiau malonu pažymėti, kad jau randas tokių, kurie kelias iš miego...

Tvirtai tikėdamas į geresnę artimą ateitį, jau brėkstančią, baigiu šitas keletą eilelių, paskirtų katalikiškajai Lietuvos moksleivijai.

Josė Dobler.

Viena
12 rugsėjo 1912.

Iš moksleivių gyvenimo.

Peterburgas. Prof. kun. Bučys žada įtaisyti Piteryj visą eilę paskaitų, aiškinimui „Tikėjimo protinių pamatų". Jos bus Parapijos raštinėje (1-ая Рота n. 11.). Jau ir pernai buvo panašios paskaitos ir moksleiviai jas lankydavo.

Šįmet pirmoje paskaitoje 23 rugsėjo buvo aiškinama „Kas tai yra tiesa" ir apie rųšis mokslininkų pažiurų, aiškinančių tiesą, butent—subjektivistų, objektivistų ir racionalistų. Štai keletas minčių iš tos paskaitos:

1. tiesa yra pritaikymas proto prie objekto;
2. tiesa betaikant prie gyvenimo, turi mainyti savo formą;
3. žmogaus tiesos pažinimas apribotas.

Tolesnėse paskaitose bus aiškinami šie klausimai: Pažinimas 1) tiesos, 2) Dievo, 3) tikėjimo, 4) Kristaus, 5) bažnyčios. Paskaitos bus kas antras sekmadienis nuo 4 val. lyg 5, o nuo 5 lyg 6 galima bus kelti klausimai, bei užmetimai.

Paskaitos delei turinio svarbumo ir mokslіškos vertės lankytinos.

Kursistė M. D.

Peterburgas.

— „Girdėjau, draugas, buvai Pitery. Kas ten labo"?

— „Nieko gero".

— „Kaip tai „nieko gero"? Na o sostinė, pats miestas, galop gamta ar nepatinka"?

— „Ot, miesčiukas del didumo diktokas, bet taip—jokio gražumo: kazermės ir gana! O ką gamta, tai, atsiprašant, šuniška: jei iš ryto giedra, tai vakare butinai lyja; jeigu gi

iš ryto lyja, tai vakare butinai sniegti. Anot vieno neva juokdario—Piterio gamta panaši į paneles: mat taip nepastovi! To patvirtint pilnai negaliu, nes panelių labai mažai tepažįstu".

— „Vadinasi Pitery jurų oras"?

— „Pilnai draugas įspėjai. Ir jeigu pamatysi Piterio gyventoją su purviniausiais purvabridžiais ir su dviem dideliausiais lietsargiais, tai netik ką nesijuokk, bet nei nesišypsok. Nes, anot rusų patarlės, pasijuoks tas, kuris paskutinis pasijuoks"...

— „Taip, na o gyventojai"?

— „Gyventojai... pilnai panašus į gamtą".

— „Ką, draugas, kalbi?! Nejaugi ir lietuviai?!

— „Taip ir lietuviai[1]). Paniurę, apsiniaukę, užsimąstę apie save ir savo kasdieninius reikalus; žinoma tarp savęs sugyvena, anot tos patarlės, kaip šuo su kate". Jokio bendro gyvenimo, jokių bendrų reikalų: mažturčiai—„sau-žmonės", buržujai—„sau žmonės" ir visi kiti taipgi „sau-žmonės".

— „Na, jau draugas per tamsiai pieši. Galop, kur-gi geriau"?..

— „O paimkim, kad ir Maskvą: čia lietuvių neperdaug, bet kokie jie simpatiški, susieina kas šventadienį, pasikalba, pajuokauja, laikraščius paskaito, surengia vekarėlį, gegužinę ir vis išvien, ir vis išvien. O ten"...

— „Draugas, per daug kaltini petrapiliečius. Mažu oras taip į juos paveikė?"...

— „Gal but ir oras. Tik aš nekaltinu, o konstatuoju"...

— „Kaip gi moksleiviai gyvuoja? Argi ir jie butų panašus į hm... hm... hm..., kaip čia išsitarus"?..

— „Moksleiviai? Tai bespalviai žmonės".

— „Kaip tai bespalviai"?

— „Taip... Ни рыба, ни мясо, ни кафтанъ, ни ряса.

— „Na jau, argi nei aušriniečių nėra ten"?

— „Yra, ką veiks nebuvę. Bet viena—jų maža, o antra, ir tie patįs neaiškųs, silpnučiai"...

— „O „at-kai"?

— „At-kai?... Čia ir man reikia pasikasyt pakaušį... Bet matai su at-kais toki popieriai: yra dvi kuopeli. Viena kuopele seniai gyvuoja, kita tik-ką susitvėrė".

— „Seniai gyvuoja? O ką ji veikia"?

— „Sako referatus rašo ir"...

— „Ar galima tuo referatus paskaityt"?

— „Paprašyk, mažu duos".

— „Taip?"...

— „Taip. Ką antroji kuopelė, tai o, o, bra!.. vyrs į vyra... Prabils“!

— „Labai malonu, laukiame. Apskritai, rodos yra ten tarp moksleivių ir daugiau kuopelių ar draugijų?

— „Yra, kurgi nebus: taip, pavyzdin, yra triumfeminatas“...

— „Kas, kas? Man dešiniąją ausį nuspelgė, nenugirdau“

— „Tri-um-fe-mi-na-tas“!!

— „Kas tat do paukštis? Apie triumviratą, tai aš gimnazijoj girdėjau, net dvejukę gavau už jį“...

— „Tai ne paukštis, bet kuopelė, ar draugija, ar organizacija (kaip nori vadink) trijų merginų, greičiau panelių, lietuvaičių kursisčių“.

— „Mane užinteresavai: aš norėčiau smulkiau susipažinti su jų programa, jų obalsiu, ideologija“.

— „Galima. Pamatinė mintis jų programos toki: *butinai kuogreičiausia ištekėt už vyro, butinai (?) lietuvio, galima ir studento*“...

— „Cha, cha, cha!... oi, net kairįjį šoną nudiegė... O kad tave... kam taip juokaut? Cha, cha, cha“...

— „Nei kiek nejuokauju.“

— „Na, na, na... O ar daug yra pasekėjų tos ideologijos?. Mažu ir man butu galima įstot į tą draugiją“?

— „Smulkesnių žinių neturiu. Taigi daugiau nieko negaliu pasakyt, kad nepameluočiau“.

— „Gaila, gaila. Girdėjau, kad Pitery yra dar „Fraternitas“, „Lituanica“. Kas tai per draugijos“?

— „Fraternitas“—tai yra draugija Karo-medicinos akademijos studentų. Anot žodžių universantų, jos obalsiu yra „Bacchus“ ir... kortos. Bet rodos universantai ant jų pyksta už atsiskyrimą ir galbut „dažus tirština“. „Lituanicos“ nėra; yra tik „кружокъ литвовѣдѣнія“, bet apie jį girdėjau tik iš „Vilties“.

— „Na, bet užsikalbėjom: reikia man į univerką bėgti... Su Diev“!

— „Su Diev! Ateik šiandie pas mane taip aštuoniose: išgersim arbatos ir vėl šnektelsim“.

„Gerai“.

Gylys.

X—12—Maskva.

Maskva. „Ateities“ skaitytojai jau gal žino apie vispasaulinę krikščionių studentų sąjungą, kurios skyrius yra ir Maskvoje (plačiau apie šią sąjungą bus aprašyta kitą kartą). Teko man buti dviejuose susirinkimuose. Susirinkimai čia buna visokių rųšių. Pirmame susirinkime ketino laikyti konferenciją Kijevo politechnikos profesorius Slezkinas, bet del kai-kurių priežasčių neatvyko. Vietoje jo kalbėjo du draugu. Viens jų, 5-o kurso medikas, kukliai papasakojo apie tai, kaip jis krikščioniškos meilės stumiamas ėjo badaujančių (Samaros gub) gelbėtų; jausmingai aprašė visą skurdą badaujančių, kurie, apspitę, draskė jį į visas puses: ten šaukia prie tyfu sergančio, ten džiova serga ir tt.; papasakojo kokia jam parama buvo tikyba, kada rodos liko tik viena—bėgt, kur akis neša: tokią baisią įtekmę darė į jį aplinkybės. Paskui kitas draugas, konservatoristas, pasakojo kaip jis ėjo į liaudį (Kijevo gub.) budint joje tikrą krikščionišką dvasią, nes rado ten didžiausį dvasios skurdą. Žmonelių nuomone—tikyba sau (вѣра—дѣло попа), mums reikia gyvent. Tai kur vyrai gyvenimo faktais kovoja!

Paskui kalbėjo apie savo reikalus. Ant galo prasidėjo dainos: viens politechnikantas sėdo už pianino, kiti studentai su kursistėmis, kurių čia buvo beveik didesnė pusė, užtraukė gražias dainas, tikybiškus hymnus, o pirmiausia savo hymną „Дано намъ въ руки знамя“. Tuom ir užsibaigė.

Teko buti ir kitą kartą. Spalva šio antro susirinkimo buvo visai kitoki negu pirmo, mat buvo nemaža ir antikrikščionių. Viens draugas skaitė referatą „Laisvė, brolybė, lygybė krikščioniškoje prasmėje“. Po referatui kilo karšti ginčai tarp abiejų pusių. Pažymėtina jog rusės tikybiškuose ginčuose dalyvauja daugiau negu lietuvaitės.

Paskui kalbėjo apie kitus reikalus, tarp kitko apie bibliškus ratelius.

Ant galo buvo dainos ir giesmės. Šis susirinkimas ypač atsižymėjo gyvumu.

Vytautas.

Chicago Ill. U. S. A. Klausimas apie susivienijimą Lietuvių R. K. moksleivių Amerikoje buvo kilęs net kelis sykius Amerikos lietuviškoj spaudoje, tečiaus jisai taip ir pasiliko be jokio atbalsio iki šių metų Rugpjučio 23 d. Po ilgo ir nenuilstančio musų uolesniųjų L. R. K. moksleivių darbo tapo įvykdintas susivažiavimas, idant susivienyti kad suvienytomis spėkomis pasekmingiau darbuotis del labo musų Tėvy-

nės. Ir taip Rugpjučio 23 dieną apie 9 valandą iš ryto, susirinkome į Dievo namą, idant, kaipo katalikai pradėtumėm tokį svarbų dalyką, kaip yra L. R. K. seimas, malda, ir tam tikslui liko atlaikytos iškilmingos šv. Mišios su asista, vienoj iš didžiausių L. R. K. Bažnyčių, kokia yra šv. Jurgio Bažnyčia Chicagoje Ill. Perskaudus buvo užduotas smug's kad tos pamaldos atsibuvo be pamokslo, tečiaus priežasties čion nemanau duoti...

Po mišių skaitlingas burys moksleivių su tautiškais ženkleliais žengė gana sparčiu žingsniu susivažiavimui paskirton salėn, jų veidai atrodė linksmus, pilnį žingeidumo. Štai jau ir erdvioj salėj dailiai išpuoštoj.

Bet tulą laiką da išsiblaškę po visus kampelius draugai šnekučiavosi, spaudėsi vieni kitiems rankas susipažindami su savo draugais, nes daugel buvo atvykę iš tolimų Amerikos vietų.

Seimas pradėta Rugpjučio 23 d. apie 10 valandą ryto. Visupirmiausia tapo surašyti visi seiman pribuvusieji moksleiviai. Po tam pasirodė ant estrados visiems plačiai žinomas moksleivis iš Orchard Lake Mich. draugas P. Lapelis, kursai trumpai o taip gražiai paaiškino susivažiavimo tikslą ir pabraukė sakydamas, kad „mes sušaukėme lietuvius moksleivius tik katalikus, idant sutvert susivienijimą maždaug ant tų pačių principų, ant kokių esą susivieniję ateitininkai". Prakalbai pasibaigus pasipylė gausus rankų plojimas..

Pradėta rinkt valdybą seimo vedimui.

Ir taip seimo pirmininku arba vedėju slaptai balsuojant išrinkta draugas K. Vasiliauskas vakacijos metu dirbąs prie „Kataliko" kaipo redaktoriaus padėjėjas; vice pirmininku draugas A. Baltutis. Raštininkais gi tapo aprinkti draugai: A. Petraitis ir H. Vaičiunas.

Išrinkus valdybą pradėta reguliariai seimuoti. Sulig tam tyčia sustatyto programo visupirmiausia imta tartis apie tveriamos organizacijos vardą.

Štai kokios nuomonės pasirodė: vieni moksleiviai tvirtino, kad tur but užvardinti L. R. K. susivienijimas Amerikoje, bet netruko ir tokių, kurie butinai norėjo tas raides R. K. išmesti, o tik palikti „L. Moksleivių Susivienijimas Amerikoje". Leista per balsus ir va ką matome, kad tų bijančiųjų savo tikėjimo visai mažai tėra (tik 5 Valparaiso mokyklos mokiniai). Tos raidės su entuziazmu tapo priimtos ir pasiliko prie musų susivienijimo užvardijimo, nes jos netik bus užrašytos ant popierio, bet jau seniau iš mažens yra paveldėtos

nuo musų motinos, pilnos tikėjimo, kurio visai išsižada čion palytėtieji ir tai tik keli „galvočiai“. Vienas iš tų „mokslinčių“, vietoj padavinėt kokius įnešimus paliečiančius moksleivių tveriamos organizacijos reikalus, imasi išguldinėti Darvino evoluciją. Jis su dideliu užsidegimu išsitarė: „Kas „girdi“ gali priešintis tam šiais laikais, kad Darvino teorija yra neteisinga?“. Labai juokingas tvirtinimas. Aš nemanau atsakyti, nes čionai ne vieta disputavimui, tik aprašymui viso to, kas atsitiko seimo laike. Man rodos, kad kiekvienas gali iš tokio tvirtinimo matyti kad jie neturi nei mažiausio supratimo apie evolucijos mokslą ir kiek tokie musų gudruoliai žino apie logiką, kad svarstydami apie konstituciją pradeda išguldinėti apie kokias ten „evolucijas“. Bet taip nesitęsė ilgai. Matydami musų „mokslinčiai“, kad neturi pas draugus prielankumo, kad šioj organizacijoj nebus jiems tinkamos vietos, štai ką daro: kelias iš savo vietų, pasiaiškina, jog kaikurie punktai jiems esą per siauri, sudeda ženklelius ant pirmininko stalo ir prasišalina iš salės, o jiems vietoj maršo pradeda labai garsiai plot rankomis...

Jiems apleidus salę, gana rimtai pradėta svarstyti įvairių-įvairiausi dalykai, nes niekas nebetramdė. Sesijos tęsės dvi dieni, kiekvieną dieną nuo 9 valandos iš ryto iki 6 vakaro, išskiriant, žinoma, laiką, pietums ir mažoms pertraukoms skiriamą. Seimo laike vakarais buvo parengti vieši vakarėliai, programą atlikdavo patis moksleiviai kaip tai: sakydami prakalbas, eiles, skambindami ant pianino ir t. t.

Vienas iš svarbiausių nutarimų buvo išleisti organą, kurs galėtu tarnaut susivienijimo reikalams. Vardas jo bus „Moksleivis“, eis sykį mėnesyje, išleidinės jįjį katalikiškas laikraštis „Draugas“. Pabaigus svarstyti organizacijos reikalus išrinkta tapo valdyba metams. Ir taip, pirmininku susivienijimo paliko aprinktas pirmas sumanytojas tojo susivienijimo draugas P. L a p e l i s, vice pirmininku draugas M. Ž a l d o k a s; raštininkais draugai: A. P e t r a i t i s ir A. L i n k u s. Išdininku-gi dr. J. K l o r i s, o kningininku—dr. A. M a r t i n k u s. Dvasišku vadovu vienbalsiai išrinktas K u n. D e k. M. K r a u č i u n a s. Į redakcijinį komitetą pakliuvo draugai: K. V a s i l i a u s k a s, P. J u š k a i t i s ir J. P i k u t i s. Seimas galutinai užbaigta Rugpjučio 25 dieną labai dailiu, iškilmingu lietuviškuoju vakaru, kurin beveik visa Chicagos inteligencija malonėjo pributi. Buvo prakalbos, dainos (choras susidėjo iš apie 100 asmenų) ir teatras. Pabaigoj šokta tautiški šokiai. Iš to vakaro, kaip paskui pasirodė, gauta gry-

no pelno arti 300 dolerių (apie 600 rub.). Į seimą buvo prisiųsta daugybė telegramų, įvairių laiškų su pasveikinimais.

Taip tat užsibaigė pirmutinis Amerikos Lietuvių Rymo-Katalikų moksleivių seimas.

Lauksime dabar nekantriai kito, kurs manoma da iškilmingiau surengti, nes beabejonės susivienijimo jiegos per metus dručiai sustiprės.

Seimo laike į Susivienijimą prisirašė 44 Kat. moksleiviai. Dabargi, praslinkus porai savaičių, man berašant šią korespondenciją Susivienijimas skaito 60 sąnarių su viršum.

Valio, Amerikos lietuviai katalikai moksleiviai!...

Dzukų Vincas.

Telšiai. Štai Telšių progimnazijos mergaičių statistika

Pagal tautystę				
klasės	lietuv.	žydaič.	lenkių	rusių
pr.	7	8	10	2
I	5	7	5	3
II	7	7	8	1
III	6	14	5	1
IV	7	6	4	1
išvis	32	42	32	8

Iš jos matome, kad didesnė dalis yra žydžių. Lenkių tiek pat kaip ir lietuvių. Bet jei arčiaus pasižiurėsime į tas lenkes, tai pamatysime, kad jų vos kelinta teatsiranda tikra lenkė, o kitos yra sulenkėjusios lietuvės bei palaikančios lenkų kulturą. Atvažiavusios į miestą, pramokusios vos-ne-vos kalbėti lenkiškai, jos ir šneka lenkiškai, skaito lenkiškas maldakninges ir kningutes. Didesnė dalis tų lietuvaičių—mokinasi tikėjimo lenkiškai, o paklausus, kodel ne lietuviškai, gauni atsakymą: „aš nenoriu buti mužikė“, o kita pasako, buk jai lengviaus esą.

Lietuviškos lekcijos yra išguldomos 2 sykiu savaitėje. Mokytojas į mokyklą labai retai teateina, ir nauda iš lekciju

maža. Nežiurint į nemažą lietuvaičių skaitlių susipratusių tarp jų tik kelios. Ilgainiui be abejo atsiras ir daugiau.

Živilė.

KAS PER DAINOS.

Kas per dainos, kas per dainos
Skamba musų Lietuvoj!
Tautos, amžiai, sensta, mainos,
Vien nesensta—kas dainoj.

Netikėk tat, buk su laiku
Ir mus krašto dainos dings.
Kas dainavo jas dar vaiku,
Tas ir senas jasias rinks.

Ir jos liks kaip buvo gyvos—
Aidu girnių, vandenų,—
Tokios puikios, nors senyvos,
Sielų mylimos jaunų...

A. Lazdonas.

KAIP „LAISVOJI MINTIS“ KOVOJA PRIEŠ TEOLOGIJĄ.

Musų laisvamaniai neskundžia sau prakilnių vardų. Užvis labiau jie mėgsta pasigirti savo nepaprastu mokslu. Jei nežinotumei, žmogus, kulturos historijos, jų raštus beskaitydamas, turėtumei manyti, kad tikra kultura tik su musų laisvamaniais ir teužgimė. Tuotarpu, kad ištikrųjų, gal nieks mokslo taip nežemina, kiek prieštikybiniai musų laisvamanių raštai.

Pavyzdžiu tokio pažeminimo gali buti kad ir p. A. Shrubsole's straipsnis: „Ar žmonija turėjo kiek naudos iš theologijos“ tilpęs šiais metais laisvamanių organe „Laisvoji Mintis“ (№ 31).

Pačią pirmąją straipsnio eilutę beskaitant, jau galima numanyti, koks čia teologijos žinovas pasiėmė gvildenti klausimą, ar teologija yra naudinga ar ne. Iš pradžios jis aiškina, kas tai yra teologija. Aiškinimas tikrai įdomus: „Thelogija rašo jis, arba, kaip ją kartais vadina, religija“... Iš tų žodžių aišku, kaip diena, kad autorius identifikuoja teologiją su religija. Taip darydamas, jis pasirodo nežinąs nei kas tai yra teologija, nei kas tai yra religija. O jei taip, tai kilsta klausimas, kaip gali mums teisingai apšviesti teologijos bei religijos reikalingumo problemą toks žmogus, kurs nežino pagaliaus nei tiek, kas tai yra tuodu jo tyrinėjimo objektu.

Abejojimas apie autoriaus kompetenciją, įsmegęs į skaitytojaus mintį kartu su pirmaisiais straipsnio žodžiais, toliaus pasirodo visai pamatuotas. Nes tą patį sakinį tęsdamas toliau, p. Shrubsole dalina žmoniją į dvi dali, sakydamas: „Vienų yra laikoma (teologija bei religija) už nesubaudžiamą nelabumą, o kitų—už neapiprekiuojamą gerumą žmonijos“. Šitoks padalinimas šlubuoja abiem kojom. Religijos bei teologijos branginimas ir neapykanta priguli labai daug nuo kiekvieno žmogaus psychiškų faktų komplekso. Šie-gi yra taip įvairus, kaip įvairus yra žmonės. Delto ir toks padalinimas žmonijos į dvi dali yra arbitrariškas ir neteisingas.

Toliaus p. Shrubsole stengias išaiškinti, delko kaikurie laiko teologiją naudingu dalyku. Deja, tų pastangų rezultatai perdaug menki. Šitas aiškinimas netiek apšvietė klausimą, kiek autoriaus naivumą. Pažinęs burelį ar dar mažiau nesubrendėlių, tematančių teologijos naudą tik tame, kad ji išganiusi keletą dušių, be to, patyręs, kad esama dar ir tokių, kurie pripažįsta teologiją reikalinga tik tulame civilizacijos laipsnyje, autorius mano ištyręs visas religijinės psychologijos paslaptis. Tokiomis žiniomis apsišarvojęs, jis dalina visus teologijos šalininkus į dvi dali. Štai jo paties žodžiai:

„Viena dalis įsikalba, kad ji (teologija) išganė keliatą dušių nuo pomirtinių kankynių. Kita paisi, buk ji neapskaitomą turi vertybę draugijai kaipo civilizuojantis veiksnis ir kaipo vienintėlis veiksnis sugebantis tulame civilizacijos laipsnyje pagaminti draugijišką stovumą, arba, kaip kad sako, nuramdyti žmonių geidulius“.

Iš tų žodžių aišku, kad p. Shrubsole tai tikras Krylovo aprašytasis kunstkameros laikytojas. Jis pamatė mažučiukę teologijos šalininkų saujelę, tuotarpu kad didžiausios kitaip manančiųjų teologijos šalininkų minios jis nei nepatėmijo.

Taip nevykusiai išaiškinęs, delko tuli brangina teologiją, autorius, matomai, ima abejoti apie minėtas to branginimo priežastis ir pradeda spėlioti. Bet ir tie spėliojimai autoriui negeriau tepavyko. Norint gerai ištirti kokio apsireiškimo priežastis, reikia buti bešališku, bent del tyrinėjamojo dalyko. Tuotarpu kad gerb. „Laisvosios Minties“ bendradarbiui bespėliojant aiškiai šnibždėjo neapykanta ir fanatizmas.

P. Shrubsole, kaipo „mokslisko“ laikraščio bendradarbis, nepasikakino pačiais spėliojimais. Norėdamas priparodyti teologijos nenaudingumą, jis neatsisako ir nuo tyrinėjimų:

„Bet-gi patyrinėkime nuomonę, sako jis, buk theologijos buvo anądai naudingos draugijai išlaikyti. Pradėsime nuo negrų veislės. Apie Kalabaro skrytį ponia Kingsley rašo: „Pajuris vibžda ir kribžda dievais Įtikėjimas į raganiavimą yra priežaščia daugiaus mirčių Afrikoje negu kas kitas. Jei bent tik rauplės tegali eiti lenktynėmis“... Prie to reikia pridėti įtikėjimas į nemirtinumą žmogaus asmens. Dauguma Afrikos dievų tai— pratėviai. Nigerio ištakoje laidojant vyresninką pamuša keturis vyriškius ir palaidoja drauge su juomi... Kada pratėvių troba yra taisoma, bent 2000 aukų esti paskerdžiama dvasių paraminimui“ ir t. t.

Augščiau matėme, kaip p. Shrubsole sugeba pamatyti mažiausias musytes ir nepatėmyti milžino-dramblio. Bet tas įstabus talentas, matomai ne visuomet jam tetarnauja. Pamatęs savo vaidentuvėje ponios Kingsley aprašytą gaują dievų, o už jų—tikėjimą į žmogaus asmens nemirybę, autorius nei juste nepasijuto, kaip pražiopsojo vieną mažmožį, nuo kurio kaip tik ir prigulėjo visa minėtosios jo argumentacijos vertė. Mat čia p. Shrubsole sumaišė patį dalyką su jo k o k y b e. Delto visi tie baisus faktai, taip rupestingai p. Shrubsole's surankioti, nepasiekė pageidaujamojo tikslo. Jie tepriparodo kenksmingumą ne t e o l o g i j o s bei r e l i g i j o s, kaipo tokios, bet tik tulų neišmintingų jos s u p r a t i m ų. O juk tai visai kas kita

Taip perkratęs „Afrikos veisles“, gerb. „Laisvosios Minties“ bendradarbis mėgina „pažengusias“ teologijas. „Krikščionis, anot jo, giriasi, kad jų systema padarė smarkiai daug labo“. Žinoma, p. Shrubsole tam netiki. Anaiptol, jam rodos kad ir krikščionių teologija tėra tik įvarių nelaimių šaltiniu.

Kad įtikinti savo skaitytojus, jis išmetinėja krikščionių teologijai įvairias nedorybes.

Laikuose Šv. Gregoro Nyssiečio, Palestina, girdi, buvusi „vyriausiu sėkladaržiu lėbavimo“ . Grandier klebonas ir Maréchal d'Ancre (?) tapę sudeginti kaipo žavėtojai „Vaikiščias (be atrodymų) tapo nugalabytas už pagadinimą kryžiaus: Du kardinolu paeiliui valdė likimą Prancuzijos“ ir t.t

Visus tuos apkaltinimus butu galima suversti ant teologijos, jei ji taip blogai daryti butu sakius ar patarus. Tuotarpu kad krikščioniškoji ar bent katalikiškoji teologija smarkiai užgina ir kovoja prieš lėbavimą, žmonių žudymą ir kitas nedorybes. Jei koks krikščionis blogai elgias, tai jis taip daro ne delto, kad yra krikščioniu, bet delto, kad jis savo teologijos neklauso, spiriamas įvairių viršutinių ir vidujinių veiksnių.

Aišku tat, kad čia ne teologija yra kalta, bet įvairus veiksniai, kurie žmogų verčia teologijos neklausyti.

Bet tokie mažmožiai „Laisvosios Minties“ rašytojams, matyt neateina į galvą.

Tolesni p. Shrubsole's išvadžiojimai yra tikras klaidų ir nesąmonių šiupinys. Delko autorius tokią galybę klaidų padarė—nesunku suprasti. Dar lengviau tai suprasime, jei prie to, ką jau esame apie autorių pasakę, pridursime, kad jis yra įsitikinęs, jog „netiesa suteikia mums didesnį linksmumą negu tikrumą“[1]).

Visą tą klaidų galybę išgvildenti čia tiesiog negalima: gailu laiko, popieriaus ir rašalo.

Bepridursiu tik negu tai, kad ir iš metodiško žvilgsnio p. Shrubsole's straipsnis yra visai netikęs.

Visupirmu autorius maišo du skirtinu dalyku: teologiją ir religiją. Iš to išeina, kad jis, kalbėdamas apie teologiją, daro išvadas ir apie religiją. Tą ką tegalima pasakyti apie vieną dalį, jis išplėčia ant viso dalyko. Jo tvirtinimai—labai tankiai be priparodymų, kaip šitai, kad teologija, kaipo „ankstybasai mokslas“, butinai yra netikra; kad žmogus, kurs pirma mėgino išrišti stambiausias problemas, butinai turėjo klysti. Taip pat galima p. Shrubsole's paklausti, iškur jam žinoma, kad žydų atgailos psalmės paeina iš tikėjimo, kad „skausmas ir liga prigulėjo nuo a s m e n i š k o ar dvasiško veiksnio“; kad teologija „netik kad nebuvo drauginga minčiai, bet ji buvo veiksniu, labiausiai keliančiu suirutę draugijoje“ ir tt.

Tyrinėjimuose ir aiškinime gerb. „Laisvosios Minties“ bendradarbiui truksta bešališkumo. Jo fanatizmas aiškiai pasirodo kad ir tame, jog jis, svarstydamas, ar teologija buvo žmonijai reikalinga ar ne, tekalba tik apie tariamuosius jos

[1]) „Laisvoji Mintis“ 1912 m. l. 718.

blogumus. Apie faktišką naudą, teologijos suteiktą žmonijai, jis nei vienu žodžiu neprasitari. Tiesa jis pripažįsta, kad ir teologija „turi savo džiaugsmus, pagavimus, paguodas“. Bet visa tai anot jo tėra tik iluzijos.

Sakydamas, kad „Iš pradžių metaphyzika buvo theologiška“ p. Shrubsole pasirodo nežinąs, kuo viena mokslo šaka skirias nuo kitos.

Palygindamas krikščionių moralumą su eskimosų moralumu, kad priparodyti krikščioniškos teologijos žemumą, p. Shrubsole užsimiršta, kad krikščionis, apie kuriuos jis kalba, ir eskimosai gyvena visai kitose aplinkybėse. Delto ir tie palyginimai nieko kito nepriparodo, negu tik tai, kad gerb. „Laisvosios Minties“ rašytojas nežino indukcijos principų.

Autorius baigia straipsnį sakydamas:

„Tad-gi baigdami mes išvedame, kad nors magija ir theologija nebuvo išvengtinos praktiškame žmogaus augime, jos niekados nebuvo ir niekados negali buti priežaščia morališko kiltumo ar socialio stovumo“.

Šitie išvedimai iš faktų, pamatuotų klaidomis, teturi tokią pat vertę, kaip ir patįs faktai kuriuos, augščiau perkratinėjome.

P. Shrubsole's straipsnio bučiau ir nenagrinėjęs, nes jis neužsipelno kritikos, jei bučiau nepatyręs, kad kai-kurie Amerikos moksleiviai nori „Laisvąją Mintį“ išrinkti savo organu. Kritikuodamas minėtąjį straipsnį vien tik tenorėjau, kad jie suprastų, koki tai butų sarmata inteligentui žmogui rinkti savo organu tokį laikraštį, kur telpa tokios šiukšlės, kaip Shrubsole's staipsnis: „Ar žmonija turėjo kiek naudos iš theologijos“.

A. Maliauskas.

KRITIKA IR BIBLIOGRAFIJA.

Fr. X. Brors S. J. **Modernes A-B-C für das katholische Volk.** Kurze Antworten auf die zahlreichen Angriffe gegen die katholische Kirche. Neueste und volls-

tändig umgearbeitete Auflage 121 — 130 Tausend. Verlag von Butzon et Bercker in Kevelaer in 16-o p. 640 kaina 60 pfen.

Kad ne raidės S. J. palei autoriaus vardą ir ne tolesnis antgalvio paaiškinimas, tai nevienas galėtu pamanyt, kad čia koki „modernistiška“ ar šiaip prieškatalikiškos pakraipos kningelė, nes mat žodis „modern“ musų gadynėje vartojamas labai įvairiose prasmėse, dažniau su didesniu ar mažesniu prieškatalikystės atspalviu. Šios gi kningelės antgalvyje žodis „modern“ pavartotas prasmėj' „pritaikytas laikui“ (zeitgemäss). Taigi suprastintas kningelės antgalvis bus: „Pritaikytas laikui katalikiškajai liaudžiai elementorius“.

Šio elementoriaus autorius žymiausias iš populariu rašytoju religijos srityj'. Šiame elementoriuje gvildenami dažniau musu gadynėj' girdimi užmetimai ir apkaltinimai-priekaištai katalikiškajai pasaulėžvalgai ir Bažnyčiai.

Paimti šie užmetimai daugiausia iš Tschackert'o „Evangelische Polemik gegen die Katholische Kirche“ ir „Modus vivendi“; iš Paulsen'o „Philosophia militans“, iš Harnack'o „Wesen des Christentums“ ir iš Haeckel'o „Die Welträtsel“. Imama iš jų raštų kokis norint užmetimas paliečiantis tiesioginiai kokį nors dalyką ir iš visų pusių atskirame straipsnelyje jis išnagrinėjama. Nagrinėjant dažnai įtraukiama ir svarbiausioji apie dalyką literatura, o užbaigus visuomet nurodoma vienas kokis nors veikalas, kuriame galima rasti platesnių žinių apie aptartą dalyką. Visi gvildenami čion užmetimai sustatyti pagal abėcėlės: taip pirmiau eina A b e r g l a u b e n (prietarai), paskui A b l a s s (atlaidai), A b s o l u t i s m u s, B a b e l u n d B i b e l... B a l t r a m i e j a u s n a k t i s... C a n o s s a ir tt. ir gale eina Z e i t g e i s t (laiko dvasia), Z u f a l l (priepuolis) ir Z w e i f e l (abejonė). Tuo budu išviso patilpę 173 straipsniai. Forma jų labai vykus; ypatingai a r g u m e n t u m a d h o m i n e m ir švelni ironija dažnai ir tikusiai suvartoti. Visi straipsniai stovi ant lygaus augščio su paskutinėmis mokslo išvadomis. O kadangi dažnai įtraukiama apsti literatura, tai ir plačiau apsipažinusis su musų gadynės kontroversomis gali daug ką iš šio elementoriaus naujo sužinoti. O kiek jis naudingas menkiau apsipažinusiems, apie tai ir kalbėt nėra reikalo. Ir tikrai šis elementorius turi daug draugų, jei per 8 metus išparduota 120 tukstančių egzempliorių ir išversta į francuzų, italų, portugalų ir vengrų kalbas. Ir mes širdingiausiai linkime šiam elementoriui kuodaugiausia draugų

ir draugių susirasti tarp lietuviškosios moksleivijos kaip at-kų taip ne at-kų. Pirmiemsiems šis elementorius bus gyvas dvasiškų ginklų arsenalas savo pasaulėžvalgos apginimui. O vietos šis arsenalas užims nedaug, nes liuosai gali tilpt į brusloto kišenių. Visiems gi tiesą mylintiems ir jos jieškantiems iš ne at-kų šis elementorius kaipo faktiškai ir rimtai ginąs tąją pačią tiesą suteiks nemažesnę paspirtį.

Kalba kningelės gyva ir lengva, kaina visiškai pigutė. Užbaigiant dar kartą nuoširdžiausiai patariame kiekvienam at-kui ar at-kei pasigaminti sau šį elementorių atiduodant jam pirmesnybę prieš visas ligšiol „Ateityje“ paminėtas ir patariam skaityti vokiškoje kalboje kningas.

Pr. D.

Fr. X. Brors, **Die Wahrheit.** Apologetische Gespräche für Gebildete aller Stände. Erster Teil: **Der Kampf um die Wahrheit,** 8 Auflage p. 144, 1909 m. Zweiter Teil: **Der Sieg der Wahrheit,** 8 Auf. p. 172, 1910 m. Verlag von Butzon et Bercher in Kevelaer. Kaina pirmosios dalies 75 pfen. antrosios 1 markė.

Autorius teisingai sako prakalboje, kad šiandien dvasių kova jau nesisuka daugiau apie tikybos tiesas—tai esą seniai jau paspirtas šalin dalykas—bet apie grynas proto tiesas, kuomet užpuolamos ir neguojamos pamatinės visokios religijos tiesos, kaip Dievo buvimas, sielos nemirybė, žmogaus laisvė. Užtatai autorius tiki pirm k r i k š č i o n i š k o s i o s t i e s o s išrodymo reikalingu esant anųjų proto tiesų apginimą. Tai jis ir daro pirmojoj' dalyj' — „Kovoj' del tiesos“. Čionai aptariama: žmogaus valios laisvė, sielos nemirybė, materializmas, sielos dvasiškumas, gyvulio siela, Dievo asmenybė, Dievo buvimas, panteizmas, social-demokratijos ideologija, kritika Kanto gurintojo — žodžiu šioj' dalyj' išrodomas ateizmo neteisingumas.

Paskui pirmąją dalį eina antroji: „Tiesos viršus“, kurioje kalbama apie Dievo su pasaulio santikius, Kristaus egzistavimą, stebuklus, Evangelijų tikrumą, tikėjimą ir žinojimą, Kristaus dievystę, katalikų Bažnyčią, popiežiaus primatą. Šioj' dalyj' autorius užsibriežė tiesą mylinčius nuo teizmo nuvesti prie visiškos tiesos, prie Kristaus, visos tiesos šaltinio, ir Jo Bažnyčios. Kadangi šiai kelionei autorius rinkosi „kiek ga-

lint trumpesnį kelią", tai turbut delei to ši antroji dalis išėjo kiek silpnoka, bet tai nedaug jai tekenkia.

Savo raštą autorius skiria visų luomų apšviestiems; bet ypatingai jis tinka visų rušių moksleiviams: čion perdėm moksleiviška atmosfera: moksleiviai ginčijasi, remiasi mokytojų ir profesorių žodžiais, nurodo kiekvienas į jo perskaitytose kningose rastas nuomones, susirašinėja laiškais ir tt. Kalba visur rami dažniausiai dialogo formoj'; prieš kitaip manančius beveik nėra jokios polemikos, visi išvadžiojimai paremta stipria logika. Prakalboje autorius geidžia, kad jo raštas vieniems galėtu buti kelrodis prie tiesos, kurie jos ieško, kitiems—parama teisingam jau pažintos tiesos išlaikymui. To pat šiam raštui geidžiame ir mes tvirtai su autorium tikėdami, kad kas nesibijo tiesos pasekmių, t. y. kas sąžiningai tiesos ieško, tas ją ras, o šiame ieškojime nemažą pagalbą suteiks Brors'o „Tiesa", kuri kaipo duodanti gilesnį ir platesnį pamatavimą daugelio straipsnių jo augščiau paminėtojo elementoriaus, tuomi tampa organišku jo papildymu, be kurio apsieiti negali nei vienas noris giliau mąstyti apie svarbiausias pasaulio ir gyvenimo problemas. Šis Brors'o raštas dar tuomi skaitymui prieinamesnis, kad neseniai tapo išverstas ir lenkų kalbon (Brors, Prawda).

Pr. D.

Aufwärts! Leitsterne für das katholische Volk, herausgegeben von *P. Fr. X. Brors, S. J.* Verlag von Fredebeul und Koenen, Essen-Ruhr. Bis jetzt 13 Heftchen erschienen, 10 Pfen.

Ir dar kartą Brors'as! Šį kart jis leidžia atskiras brošiurėles didumo nuo 19 lig 31 puslapio, kurių kiekvienos kaina 5 kap. Išviso kol kas išleista 13 brošiurėlių, iš kurių ypatingai moksleivijos domą atkreipiame į sekančias: 1. Zum Licht—prie šviesos—kalbama apie musų dvasios šviesą, kuomi yra tiesa, apie tiesos meilę, apie melą, indiferentiškumą, klaidingumą, šviesą ir tamsą; 2. „Unser Gott"—musų Dievas—apie Dievą ir Jo pažinimą; 3. „Gottes Garten"—Dievodaržis—apie Dievo su pasauliu santikius; 5. „Persönlichkeit" asmenybę—išrodyta, kad nieks negerbia doriško asmens labiau už katalikų Bažnyčią; 6. „Eine edle Phantasie" — kilni vaidentuvė—apie kilnios vaidentuvės svarbą ir privalumus; 10. „Ein Wunder" stebuklas—apie stebuklą ir jos naujuosius priešus; 11. Jesus von Nazareth" — apie Kristų, Jo

mokslą ir Jo darbą; 12. „Die Kinder des hl. Sacramentes“—apie šv. eucharistiją.

Ir šiose brošiurėlėse Brors'as rašo aiškiai, trumpai, interesingai, patraukiančiai, šiltai ir įtikrinančiai. Skaitai šias kningytes ir negali atsigėrėt: viena kitos geresnė ir negalima apie jas pasakyt nieko daugiau kaip tik: „imk ir skaityk“.

Pr. D.

P. Nilkes S. J. **Schutz- und Trutzwaffen** im Kampfe gegen Unglauben und Irrglauben. Erster Teil 13 Auf. 1910 p. 142 in 8 o 60 pfen.; zweiter Teil 10 Aufl. 1910 p. 143 in-86 kaina 60 pfen., abi išleido Verlag von Butzon und Bercker in Kevelaer.

Šios kningelės tai gyvos Brors'o „Tiesos“ seserįs kaip sulig savo išviršinės pusės, taip ir sulig turinio. Abiejų toks pat gražus juodas viršelis, toks pat formatas, toki pat pigutė kaina. Turinio giminysta apsireiškia tame, kad šiuodu rašteliu nori suteikti „apsigynimo ir užpuolimo ginklų kovoj' su netikyba ir klaidatikyba“. Pirmojoj' gvildenama teizmo ar ateizmo pusėj tiesa. Čia tilpę sekantįs penki dideli skyriai: I—religija, II—Dievas ir pasaulis, III—ateizmas, materializmas, panteizmas, IV—Dievo ypatybės ir veiksmas, V—žmogaus siela. Antrojoj dalyj kovos šauksmu yra: „Už Kristų ar prieš Kristų“. Čia tilpę šie septyni skyriai: I—apreikštoji religija, II—paslaptįs, III—stebuklas, IV—stebuklo pažinimas, V—pirmykštės apie krikščionybę žinios, VI—Kristaus dievybė, VII—krikščionybė. Visi čionai paliesti klausimai gvildenami nuodugniau, dažnai net nuodugniau nei Brors'o „Tiesoj'“, o ir nevartojimas pasikalbėjimo ir susirašinėjimo formų, palieka daugiau vietos kalbėti apie patį dalyką. Plačiai apsiskaitęs autorius krikščionybės tiesas dažnai gina imdamas išsitarimus iš veikalų mokslininkų, nestovinčių ant krikščioniškojo pamato. Toks rašymo budas labai paįvairina ir pagilina jo raštų turinį. Kningelėj' paliečiami ir tokie klausimai, kur paprastai apologetikose nekliudomi. Delei visų šių gerų ypatybių šiuodu Nilkes'o rašteliu skaitys su pamėgimu netik mažiau bet ir daugiau išsilavinusieji. Moksleivijai gi juos butinai reikalinga turėt, kaipo organišką papildymą Brors'o elementoriaus ir „Tiesos“.

Pr. D.

Dr. Josef Donat, S. J. **Die Freiheit der Wissenschaft.** Ein Gang durch das moderne Geistesleben. Zweite verbesserte Auf. 1912. Innsbruck, Verlag von F. Rauch, pp. XII+520 in 8-o kaina 4 markės.

„Laisvė, laisvė!!“ Šiuos žodžius parašė francuzų revolucija ant vartų vedančių į 19 amžių, o 19 amžiaus kudikiai eidami pro šiuos vartus padarė parašytus žodžius savo devizu, kuris dar labiau paplito musų gadynėje. Tarpe šukavimų apie visokias laisves ypatingai šauksmas apie „mokslo laisvę“ pasidarė labai populiaris. Ligšiol dar nebuvo veikalo, kuriame ši taip didžiai aktualė tėma butu išgvildenta taip vispusiškai, pamatingai, su tokiu literaturos žinojimu, kaip šioj' kningoj'.

Kninga atsirado iš lekcijų, kurias Donat'as, Innsbruk'o universitatės profesorius, skaitė toje universitatėje vasariniame 1908 metų semestre. Susideda ji iš sekančių 5 skyrių: I—„Mokslo laisvė ir jos filosofiškos premisos“ talpina savyje skirsnius: mokslas ir laisvė, dvi pasaulėžvalgi ir juodviejų laisvė, subjektivizmas ir jo laisvė; II—„Tyrinėjimo laisvė ir tikyba“ apima: tyrinėjimas ir tikyba apskritai, tikybos autoritatė ir judėjimo laisvė tyrinėjime (Bewegungs-freiheit der Forschung), tyrinėjimo bepremisiškumas (Voraussetzungslosigkeit) apkaltinimai ir priekaištai, „liudytojai nesutaikomumo tarp žinojimo ir tikėjimo“; III—Liberalė tyrinėjimo laisvė apima: laisvė nuo viršpasaulio jungo (frei vom Joch der Ueberwelt), nemoksliškumo metoda, kartus vaisius; IV—„Mokymo laisvė“ apima: mokymo laisvė ir etika, mokymo laisvė ir valstybė; V—Teologija ir mokslas, teologija ir universitatė.

Šių antgalvių peržvalga dar mažai tekalba apie šios kningos turtingumą mintimis ir medegos apstumą; daugiau apie tai liudija po kiekvienam skirsniui paduotas smulkesnių gvildenamųjų dalykų turinys; o jau visai aiškiai stebėtiną autoriaus apsiskaitymą liudija gale kningos pridėtas asmenų sąrašas, talpinąs 500 vardų ir daugiausiai tai vis naujieji mokslo atstovai patraukiami problemų svarstymui. Donat'ui žinomi netik jų stambieji veikalai, bet ir menkesni straipsniai sąvaitraščiuose ar dienraščiuose tilpusieji. Išvadžiojimai rimti ir esybiški, aitri polemika visur vengiama, kovojama visur ne su asmenimis, o tik su idejomis, asmenis kliudomi tik kiek jie yra idejų nešėjais.

Užbaigdamas prakalbą autorius pirmoj' laidoj' buvo meldęs nežiurėt, kokiu žvilgsniu jo kninga parašyta, o vertint jos

išvadas tik teisingumo žvilgsniu. Ir tikrai teisingumo žvilgsniu jos rimtumą pripažino net ir patįs naujieji tikybos priešai. Knigos rimtumas padarė ir tai, kad po dviejų metų (pirmoji laida išėjo 1910 m.) ją reikėjo išleisti antru kartu. Antra laida maža kuom tesiskiria nuo pirmosios; pažymėtina atkreipimas domos į priešmodernistiškąją priesaiką ir Förster'o „Autoritatės ir laisvės" kritiką.

Tokio pat pasisekimo reikia linkėti ir antrajai laidai šios giliai apmąstytos, gyvai, ir suprantamai parašytos knigos, kurią su interesu skaitys kiekvienas inteligentas, o ji padės jam išaiškinti daugelį sąvokų ir principų, nušvies daugelį neaiškumų, vienas pažiuras sustiprins, kitas neteisingas pataisyti padės.

Pr. D.

UŽKLAUSIMAI IR ATSAKYMAI.

Gerbiamoji „Ateities" Redakcija!

Meldžiu man išrišti šį klausimą.

Tankiai tenka girdėti užmetimus Bažnyčiai, iš pusės „pirmeivių", kam Ji vartojanti ceremonijas ir apeigas, (pav. mišių ceremonijos, procesijos, stovylos, vargonai, giesmės ir t. t.), kurios tik kenkia žmonėms, nes, pirma, atkreipia žmogaus domą į smulkmenas, nukreipdamos ją nuo patiės tikėjimo, antra gi, atima iš žmonių pinigišką energiją.

„Aušrinė" (N 13 p. 203) irgi, matyt, užsipuldinėja ant Bažnyčios apeigų. Bučiau labai dėkinga už išrišimą šio klausimo.

Pasilieku su pagarba

M. Nendrė.

Atsakymas. Klausimas, dr. Nendrės atsiųstas, visiškai nunokęs ir vertas nuskinimo. Iśtikro, ne tik pirmeiviai ir protestantai, bet net ir kai-kurie nesusipratusieji katalikai užmeta tai Bažnyčiai. Taigi pradėsime. Bažnytinėmis ceremonijomis, kultu, tikybinėmis apeigomis — vadinami visi tik matomi ženklai, papročiai, daiktai, su kurių pagalba išreiškiamas vidujis saryšis tarp Dievo ir žmogaus, t. y. religija. Čia priguli Dievo meldimas, Jo garbinimas, meilė ir t.t., pav.

šv. mišios, švenč. Sakramentas, krikštas, procesijos, šventų vietų lankymas. kryžiaus ženklas, Kristaus vardo garbinimas, kepurės prieš kryžių nusiėmimas, klupojimas, į krutinę mušimos, šv. giesmės, kryžiai, stovylos, šv. paveikslai, vėlavos, skambučiai, varpai, vargonai, arnotai, pašvęstas vanduo, medalikai, kryžiukai ir t.t.

Pirmiausia turime pažymėti, jog ceremonijos ir apeigos yra neišvengiamos ir štai kodel. Tikyboje išsireiškia visi trįs žmogaus elementai: jo dvasios, proto ir valios bei jausmo elementas.

Bet žmogus nėr vien tik dvasia; žmogus susideda iš kuno ir dušios; jisai yr esybė kuniškai-dvasiška. Šiuo du elementu yr stipriam sąryšyj'; delei tos priežasties visi žmogaus dvasios, jausmo judėjimai turi savo pasekme tulus kuno judėjimus, kitaip sakant, visi beveik žmogaus dvasios judėjimai turi kokiu-nors budu išsireikšti išoriniai, matomai; pav., linksmumas išsireiškia tam tikra mimika, juoku, greitybe judėjimų, šokinėjimu ir tt.., nuliudimas—verksmu ir tt., pagarba — kepurės nusiėmimu, atsistojimu. **Tikyba iš dalies yr jausmas.** Jausmas tas buna kai kada net labai stiprus. Kaip ir kiti jausmai, tikybinis jausmas irgi turi išsireikšti kokiu nors matomu budu, ką mes ir vadinam tikybinėmis apeigomis, ceremonijomis. Pav. eina tikintis pro kryžių pakelyje, ar rengiasi melstis, jis karštu tikėjimu, Dievo meile, pagarba verčiamas su ašaromis akyse nusiima kepurę, klaupia ant kelių; norėdamas pagarbinti Kristų, taria: „Tegul bus pagarbintas Jezus Kristus".

Dievobaimingos musų seselės nukaišo kryžių vainikais. Newtonas, pav., ištardamas žodį „Dievas" visada dievobaimingai kepurę nusiimdavo.

Ir juo žmogus dvasioje tobulesnis, juo ši pastaroji daugiau turi savo matomų išraiškų; žmogų, kurio visas gyvenimas yr išraiška vidujės tikybos, mes vadiname šventuoju. Nejaugi visa tai galima pavadinti tradicijizmu, kaip tai daro „Aušrinė" (№ 13, p. 303)?

Juk nei vienas pirmeivis, man rodos, nepeiks, neužmes motinai, nesijuoks del to, kad ji verkia, rankas laužo jos sunui numirus. Tai ir pirmeiviai pavadintu nehumaniškumu, žvėriškumu. O ar patįs jie ne tuom pat atsižymi, kada juokiasi iš tikybiškų apeigų, išplaukiančių iš meilės ir

pagarbos Idealiausios Esybės, kuri gal pajuoktam šimtą kartų brangesnė, negu motinai—sunus?

Ir čia „pirmeiviai“ parodo didelį vienpusiškumą, paprasčiausios žmogaus psychikos nežinojimą. Taigi kartojam: ant kiek yr butinas sąryšys tarp žmogaus dvasios ir kuno, ant tiek yr neišvengiamos tikybiškos apeigos ir ceremonijos. Žinoma yr atsitikimų, kada jos buna ir dirbtinės, bet tai yr pasmerktina, kaip lygiai pasmerktini ir kiti dirbtiniai apgaulingi dvasios žmogaus išreiškimai. Tai viena. Antra, bažnytinės ceremonijos labai n a u d i n g o s žmogaus dvasiai, tikybai.

Jei, pav., draugė norės neužmiršt kokio nors dalyko, tai užsimegs pav. skepetaitės mazgą, kuris ir atmins draugei tą dalyką; jei kas nori niekados nepamiršti mylimo žmogaus, tai pasistato savo kambaryje jo fotografiją, klauso jo mylimų dainų, kas jam ir primena tą žmogų.

Tą patį galima pasakyti ir apie religijos sritį. Bažnyčia stengiasi, kad žmogus nuolat turėtu omenyje Dievą, visados Jį atsimintu. Ji tai atsiekia netik su pagalba žodžio (pamokslo ir tt.), bet ir su pagalba garso (vargonų, giesmių), matymo (vėlavos, arnotai, paveikslai, stovylos, kryžiai). Ji stengiasi prakalbėti į žmogų kuodidžiausiu skaičium liežuvių, ir juo jis didesnis, juo didesnė nauda žmogui. Aplinkui žmogų yr daug daiktų, pagundų, kurios atitraukia jį nuo Dievo. Ką daryti? Reikia kovot tais pačiais ginklais: reikia apsupti save tokiais dalykais, ženklais, kurie nuolat neštu žmogaus minti prie Dievo. Ir žmonės stato pakeliais kryžius, kabina paveikslus, gieda giesmes. Ir iš tikro, ar nenulėks mintimi pas Dievą žmogus, išgirdęs puikią melodiją mišių Mozarto, ar išvydęs šv. Petro baziliką? Čia neiškenčiu nepadavęs šių šv. Augustino žodžių: „Kaip aš verkiau graudžiai, o Dieve, beklausant Tavo hymnų ir giesmių, giliai sujudintas meiliai skambančiais balsais Tavo bažnyčios! Ausyse mano bangavo anie balsai ir Tiesa veržėsi mano širdin, ir per tai liepsnojo pamaldumo jausmas, ir byrėjo ašaros, ir smagu darės man“.

Tikybiškos apeigos naudingos žmogui štai dar del ko. Kaip buvo augščiaus paminėta, „pirmeiviai“ tankiai mėgsta pasijuokti iš bažnytinių ceremonijų ir ne kartą netvirtai tikintis, papuolęs į „pirmeivių“ draugų tarpą, gėdinasi pildyti apeigų (pvzd., praeidamas pro kryžių nusiimti kepurę, atsiklaupti prieš Šv. Sakramentą). Mat draugai gal pasijuokti. Tas be abejo papeiktina, bet ne tame dalykas. Katalikas šiuose atsitikimuose, drąsiai pildydamas apeigas, turi puikią progą

išbandyti savo tikėjimo tvirtumą, parodyt, jog jis tikras katalikas, tikras Kristaus sunus, nebijantis jokių užpuldinėjimų ir pajuokimų. Ištikro, drąsus viešas išpažinimas savo tikybos rodo tvirtumą jos. Tai mes matome ir pas tvirčiausius savo tikyboje žydus ir mahometonus. Kam neteko tėmyti vagone žydelį, kuris, neatsižurėdamas į žiopsančius į jį keleivius, drąsiai meldžiasi, užsidėjęs sau ant galvos, rankų, krutinės tam tikrus tikybos padarus. Štai iš ko katalikai turi imti pavyzdį! Drąsiai pildydami tikybines apeigas, mes priduodame visą savotišką toną aplinkinei visuomenei, toną tikybinį, toną krikščioniškos Dievo ir artimo meilės. Ir smagu ir ramu darosi tokiam žmonių tarpe[1]).

Ir kaip sveikata žmogaus, kentančio ir karštį, ir lietų, ir šaltį kietėja, taip kietėja ir tvirtėja tikyba žmogaus, nuolat kentančio visokius pajuokimus del pildymo apeigų ir ceremonijų. O iš tono, kurį visuomenė įgauna per vartojimą apeigų jos sąnarių, šie pastarieji vėl ima sau paramą tikyboje, kurios išraiška — apeigos dar smarkiau veikia į visuomenę ir tt...

Tuo budu vartojimas apeigų ir ceremonijų netik nenukreipia žmogaus akies nuo pačios tikybos esmės, bet, priešingai, veda ją prie Dievo ir per tai labai reikalingas ir naudingas žmonių dvasiai; tik reikia žiurėt į jas katalikų tikybos šviesoje, ko, žinoma, pirmeivis negal.

Pradžią bažnytinioms apeigoms davė Kristus, tatai juo daugiau turi jas pripažinti tikintieji į Evangeliją. Pats Kristus yra Dievo Žodis **įsikunijęs**. Kristus įsteigė **matomą** bažnyčią, nešiotojai Jo mokslo—asmenis matomi — apaštalai. Kristus vartojo žodžius konkrečius (uola, pragaro vartai ir tt.). Kristus įsteigė sakramentus pavidale matomų daiktų: duonos, vyno ir tt.;atsiminkime patepimą, myrą, krikštą, Kristaus įkvėpimą Šv. Dvasios pustelėjimu, atėjimą Šv. Dvasios liepsnojančių liežuvių pavidale ir tt.

Kodel ir katalikai negal vartoti šv. vandenį, medalikus ir tt... Kristus meldėsi klupodamas, susidėjęs rankas, nulenkęs galvą, laimino ištiesęs rankas, kodel gi mums turi buti uždrausta taip daryti (iš kitos pusės tai ir neišvengiama, kaip augščiau buvo priparodyta). Tai prigimta ir žmogaus dvasiai: pav., vargu galėsi atsidusėt maldoje, jei ne kluposi, bet voliosiesi po lovą papirosą rukydamas, ar vaikščiosi gatvėmis.

---

[1]) Čia tai ir gludi visas sekretas, kodel, kaip skundėsi vienas at-kas, pagarbinimai ir kitos apeigos net kai kada ir at-kų tarpe rodosi kaip ir ne vietoje; atsakymas trumpas: reikia tankiau vartoti jas.

Taigi pradžią kultui davė Kristus, o Bažnyčia, griežčiausiai pildanti Jo mokslą, paveldėjo ir kultą.

Kai-kurie užmeta, kad pas pirmuosius krikščionis nebuvo kulto. Tai netiesa. Juk kultas iš dalies rinko juos katakombosna. O jei kas teisybė, kultas tas buvo menkas sulyginus su dabartiniu, tai čia visai nenuostabu. Pirmieji krikščionis išpažindavo savo tikybą slapta, delto negalėjo pletoti kulto, tik paskui Bažnyčia, įgavus liuosybę, galėjo plėtoti kultą ir dabar jį plėtoja. Ir tai pigiai suprantama. „Pirmeiviai“ irgi iki negauna laisvės, daro susirinkimus slapta kokiose nors pašiurėse, išgavę gi laisvę varo savo darbus visai atvirai, tobulina juos. Ta pati evolucija. Taigi juokingas reikalavimas „pirmeivių“, kad katalikai grįžtu katakombosna.

Kalbant apie bažnytinį kultą butinai reikia paminėti jo nuopelnas prieš žmoniją kulturos historijoje. Iš minios psychologijos žinom, jog ji nepastovi, negal užsilaikyti ant vieno kokio-nors daikto, nuolat jieško naujų įspudžių.

Už ko griebėsi žmonės viduramžyje? Ugi už nuolatinių kruvinų karių, vaidų, medžioklių. Tame ir yra Bažnyčios nuopelnas, jog ji svarbiausia savo mokslu, o iš dalies ir pirmiausia ceremonijomis ir apeigomis stengėsi nukreipti žmogaus dvasią nuo barbariškų polinkių ir atkreipti ją prie augštesnių siekių ir tokiu budu švelnino ir minkštino ją.

Antras apeigų nuopelnas—tai ką jos padariusios dailei. Kas tai yra dailė? Dailė tai yra matoma išraiška kokios nors idejos, ypač prakilnios, gražioje formoje. O kur gal buti augštesnės idėjos negu tikyboje? Taigi visiškai aišku, kodel dailėje kultas užima tokią didelę dirvą; taip matom šiandien, ypač taip buvo viduramžyje, kada dailė buvo Bažnyčios tarnaitė.

Paimkime nors muziką, kuri, galima sakyt, išauklėta ant Bažnyčios krutinės. Joje sėmė sau tikybišką įkvėpimą didžiausi pasaulio kompozitoriai, kaip Beethoven'as, Mozartas (mišios in D-dur), Haiden'as, Spohr'as, Mendelsohn'as ir kiti. Tą patį galima pasakyti ir apie kitas dailės sritis. Kaip daug naudos atnešė mysterijos (vaidinimai turinio paimto iš Šv. Rašto) del dramatiškos poezijos. Nemažai nuopelno atnešė kultas architekturai, skulpturai, teplionei. Atsiminkim tik garsius Eginhardt'ą, Povilą Diakoną, Michelangelo, Raffaelį, Murillo ir kitus; jų tai tikybinis įkvėpimas pagamino šv. Petro baziliką,

puikias bažnyčias, kaip Sevilloj', Kölne, St. Gallene ir tt., puikias stovylas, paveikslus. Visur čia kulto nuopelnas[1]).

Tai pasakys kiekvienas, apsipažinęs nors biskį su dailės historija, žinoma, tik ne iš tokių kningų, kaip Haeckelio ir kitų.

Atsakymas antram draugės užmetimui, t. y., kad kultas atima iš žmonių pinigišką energiją, išrišamas atsakymu į pirmą viršišrištą užmetimą. Ištikro, jei bažnytinis kultas neišvengiamas ir reikalingas, tai neišvengiami ir reikalingi pinigai jam. Jei kas prieštarautu tam, pirma, eitu prieš žmogaus prigimtį, antra gi, kenktu žmonijos labui. Be to, jei „pirmeiviai" norėtu panaikinti delei tos priežasties kultą, tai turėtu panaikinti taipogi dailę, mokslą, visus kulturos daiktus, prajovus, nes del to visko irgi aikvojasi pinigiška žmonių energija. Vienok tai butu didžiausia kvailystė, ką, manau, pripažins ir patįs „pirmeiviai". Žinoma, negerai, jei koks nors dvasiškis imtu mokesnį bažnyčios pastatymui ar padailinimui iš žmonių skurstančių materialiai, bet tai ir giliai pasmerkiama Bažnyčios, nes visai priešinasi jos mokslui. Taigi kartojam: bažnytinės apeigos ir ceremonijos neišvengiamos, naudingos ir reikalingos, Kristaus įstatytos, be to jos turi didelius nuopelnus prieš žmoniją kulturos historijoje.

Stud. V. E.

TIKĖJIMAS.

Man viens tikėjims viltį duoda,
Jame ramybę aš randu!
Jame aš nuo dienų jaunystės
Ir užmiegu ir pabundu!..
Kada aplinkui siaučia audros
Ir nusigąst beveik visi—
Aš niekad' nedrebu varguose
Nes man žib' ateitis šviesi!—

[1]) Platesnes žinias apie tai galima rasti kningutėje „Das Ceremonienwesen der katholischen Kirche" von Ph. Kaiser, iš kurios imtos kai kurios žinios šiam straipsniui, taipogi „Die lebendige Sprache der Kunst". Gedanken über die Zukunft der christlichen Kunst ven einem Verehrer ner Nazarener. Frankfurt a. M. recenzija bus paduota kitam „Ateities" pum.).

Stiprybę duoda man tikyba...
Ir ja tik plaka man širdis...
Krauju krutinėj užrašyti:
Tikėjims, meilė ir viltis!—
Tie jo augšti, šventi liepimai,
Manim visuomet vadovaus,
Jie man užtikrin', jog' po mirčiai
Dvasia ramybę šventą gaus!

Mat. Bd.

ŽINIJA IR TIKYBA.

Liudnas aidas praskriejęs po visą pasaulį apskelbė žmonijai genialio gydytojo daktaro Edmundo Neusserо mirtį. Laikraščiai nepaisant tautos ir pakraipos pašventė jo atminčiai gedulingus įžanginius straipsnius.

Vienos žydiškai-liberalis laikraštis „Neue freie Presse“ patalpino dr. Oertnerio straipsnį. Tarp kit-ko štai kas apie jį rašoma: „Žinija verkia mirusio drąsaus naujų idėjų medicinos srityje platintojo, gydytojai verkia genialio diagnozės žinovo, bet Neusseras stovėjo augščiau negu didis mokslininkas ir genialis tyrinėtojas, jis buvo geras ir tobulas žmogus, kuris turėjo aiškiausią ir augščiausią apie gydytojaus profesiją sąvoką, buvo tikriausis savo pacientų prietelis, neskiriant auksuotų rumų gyventojų nuo vargingo šiaudinės pastogės vaiko“.

Pagyrimai neikiek neperdėti ir pilnai užtarnauti. Dr. Neusseras nuo 1893 m. Vienos universitatės profesorius, buvo vienas didžiausių šių dienų gydytojas, šviesiausi Vienos medicinos fakultatės žvaigždė.

Tečiaus žydų ir liberalų laikraščiai, skelbdami pasauliui jo nuopelnus, paslėpė vieną smulkmeną, kad tas didis mokslininkas buvo vienkart tikintis ir praktikuojąs katalikas.

Kaip gyveno — taip ir mirė. Prieš mirtį jis prie savo mirties patalo parsikvietė iš Fischau kleboną kun.

Gebhardtą iš jo rankų priimti paskutinį Aliejaus Patepimo Sakramentą... Liberalė spauda tai užtylėjo.

Didis mokslininkas, šių dienų žinijos žvaigždė — išpažintį atlieka! Šis faktas kompromituote - kompromituoja „betikybinės“ žinijos platintojus. Juk tie neva mokslininkai nuo seniai skelbia, kad mokslas priešingas esąs tikybai...

Tuo tarpu didžiausis XIX amžiaus gydytojas Pasteur'as garsina: „Kadangi daug esu tyrinėjęs, tatai tikiu kaip Bretonijos valstietis; kad bučiau daugiau tyrinėjęs, tikėčiau kaip Bretonijos valstietė“.

O profesorius Neusseras, didžiausis XX amžiaus gydytojas, mirties valandoje šaukiasi katalikų kunigo. Matyt kad tas kunigas turėjo kokį tai pasekmingą vaistą, nes mokytas profesorius nešaukia jau gydytojo, bet kleboną... Ir pas jį jieško patarties ir paguodos..

Savo katalikišku gyvenimu ir savo garbinga mirtimi dr. Neusseras davė gerą pamoką įvairiems lėkštiems betikiams, kad didi žinija nestumia žmogaus nuo tikybos, atpenč gi eina su ja vienu keliu sutartyje ir veda žmogų prie Dievo.

Mokytojas Gabr. Taučius.

„ATEITIES“ KORESPONDENCIJOS.

1. Chyličnų Ukės Mokykla. 2. Nauja gimnazija Kybartuose.

Chylićkai. (Varšavos gub.). Jau praėjo 20 metu nuo įsikurimo ukio mokyklos Chyličkuose, dvare p-lės Plater-Ziberkaitės, gerbiamos ir žinomos lenkų veikėjos.

Lietuvoj budama girdėjau keletą užmetimų šiai mokyklai. Dabar pažinus ją arčiau paduodu šiek-tiek žinučių apie ją.

Mokykla yra sau užsibriežus gana prakilnų tikslą, kurį pildo, ant kiek spėjau patėmyt, gana pasekmingai: ji stengiasi pakelt ukės kulturą ir apšvietimą. Užtat nepasitenkina sausu supažinimu savo mokinių su kokia nors ukės šaka, bet nemažiau stengiasi priruošt nenuilstančių darbininkių kaip šeimynai, taip ir visuomenei, busiančių parėmėjų ir apgynėjų krikščioniškos civilizacijos. Vienu žodžiu stengiasi augštai pakelt moters idealą.

Užsiėmimai praktiški, paremti ant pamatinių teoretiškų žinių, kurias mokinės semia iš išguldinėjimų žmonių gerai suprantančių savo amatus. Kiekvieną dieną po kelias valandas pašvenčiam klausymui lekcijų iš veterinarijos, gyvulių fyziologijos, bakteriologijos, ekonomijos, hygienos ir kitų. Mokinės priima su išsilavinimu maž-daug VI kl. gimnazijos; be to prirengimo mažai tegalėtu naudotis ir negautu paliudijimo. Mokyklai užbaigti reikia nuo 2—$2^1/_2$ metų; laiko ilgumas priguli nuo mokinės išsilavinimo ir gabumo. Bet jei kam reikalinga pažint tiktai kaikurias ukės šakas, tai gali išsirinkus vieną, ar kelias iš žemiau minėtųjų šakų, atvažiuot trumpesniam laikui. Ukės skyriai yra šie: I Pieninininkystė: a) pienas ir išdirbiniai iš jo, b) auginimas teliukų, maitinimas galvijų ir tt. II Auginimas kiaulių. III Auginimas visokių paukščių įvairiais budais. IV Virtuvė. V Šeimininkystė (szafarstwo) užsiėmimas viralinėje. VI Skalbimas. VII Naminė vaistinė ir apžiurėjimas ligonių. VIII Užlaikymas tvarkos namuose. IX Sodininkystė ir bitininkystė.

Norinčios nemažai gali pasinaudot kningom ir laikraščiais iš skaityklos. Knigų galima gaut daugiausia trimis kalbomis: lenkiška, vokiška ir francuziška. Kad mokinės geriau galėtu susipažint su uke, kasmet daromos ekskursijos į augštesnes gerai pastatytas ukes; į ukiškas parodas važiuoja tankiau, o į užsienį po syki į metus. Šįmet rengiasi į Šveciją.

Girdėjau užmetimą, buk lietuvaitės čia priima nenoriai, o jeigu priima, tai į Lietuvą grįšta sulenkėjusios. Nei vienas nei antras užmetimas nėra teisingas. Lietuvaites net priima su didesniu noru negu kitas, nes jos čia užsitarnavo vardą darbščių, gabių ir rimtų merginų. Su lietuvių kalba suvaržymo beveik jokio nėr, nes galim kalbėt, skaityt ir dainuot ką norim. Be tų laikraščių, kuriuos turim skaitykloj, išsirašom „Ateitį“, „Viltį“, „Šaltinį“, „Aušrą“, „Lietuvaitę“ ir „Litwą“. Tikrų lietuvaičių yra 4, viena šįmet baigia ir gauna vietą Lietuvoj. Apskritai lietuvaitės (tame tarpe ir lenkės iš Lietuvos) daugiausia palaiko Chyličkus, nes jų čia kasmet daugiausia privažiuoja. Jau tik iš šito fakto matyt, kaip reikalingos Lietuvoj panašios mokyklos. Mes dejuojam, nenorim leist sesučių į Lenkiją, kad nesulenkėtu, bet mažai tesirupinam įkurt pas save panašių mokyklų ir kasmet dejuodami kraunam tukstančius į svetimus kišenius.

Ištiesų labai laikas but rimčiau pagalvot lietuviams apie musų ukės mokyklas, o ypač moterims. Daugumas supranta

tą dalyką, nes pati nesykį girdėjau iš lupų musų veikėjų: „Kad turėtumėm apšviestesnių moterų, tai pusė darbo but atlikta Lietuvoj!“ Apšviestų turėt gerai, bet kaip reikia mokyt, kad ir ukės, tai ne vienas pasako: „Na, tai da ir ukės reiks leist mokytis, ugi namie išmoks“. Bet reik tikėtis, kad panašus pasakymai bus girdėt vis rečiau, o ukė Lietuvoj kils augštyn. Sunkus tai darbas ir ne vienų metų, bet reik norėt, o norint viskas lengva ir galima. Jeigu kitos šalis, kaip Danija susipratę griebėsi už darbo ir tik per 30 metų padarė tokį žingsnį pirmyn, kad iš kitur važiuoja ten ukės mokytųs ir stebisi, nes prieš kelias dešimtis metų ten ukė suvis žemai stovėjo; delko gi lietuviai negali pasekt jų pavyzdžiu!

Lazdonė.

Kybartai. 14 dieną rugsėjo šių metų (n. st.) buvo iškilmingai atidaryta Kybartuose nauja vyrų gimnazija. Iškilmėje dalyvavo Kybartų stoties didnomenė, mokytojai, mokiniai ir šiaip daugelis žmonių. Buvo pasakyta prakalba rusiškai ir gauta dvi telegrami iš Petrapilės. Viena iš jų buvo gauta nuo Įpėdinio Sosto Aleksiejaus, nes jo vardu tapo pavadinta naujai įsteigta gimnazija. Gimnazija pakol dar neturi savų namų ir prisieina juos nuomuoti, o taip kaip nėra gerai tinkamų, tai skaičius mokinių klasėse gana apribotas, nes priima tik po 30 kiekvienon klasėn. Dabar yra tiktai dvi pirmutini klasi su prieklasiu, bet su laiku bus visos aštuonios. Mokina septyni mokytojai ir direktorius. Lietuvių kalbos lekcijų pakol dar nėra kam mokyti. Taip pat nėra, išskyrus pravoslavus, tikybos mokytojų. Sulig tautystės mokiniai dalinasi šiaip:

klasės	lietuv.	lenkų	rusų	žydų	vokiečiai	Išviso
Pr.	4	7	10	4	3	28
I	7	6	8	5	3	29
II	2	1	6	1	2	12
Išvis	13	14	24	10	8	69

Iš statistikos matyti, kad pirmąją vietą pagal skaitlingumą užima rusai bet ir lietuvių nemaža.

Pageidautina butu, kad greičiau atkeltu lietuvių kalbos ir tikybos mokytojus.

Kybartinis.

Sąrašas aukotojų „Motinėlės“ naudai.

(Kn. № 18. rinko Marija Veitaitė).

Draugelis 50 k. Ateitininkė 40 k. A. Zajączkowski 50 k E. Bičkaitė 10 k. M. W. 50 k. Jievutė 20 k. Bronė 10 k. B. B. 20 k. p. B. 30 k. p. Kownackienė 100 k. p. Linda 20 k. dr. Drabovičaitė 50 k. S. Bičkaitė 15 k. p Borakowski 50 k. p. Ossowski 100 k. p. Stenkevičienė 50 k. p. Remez 50 k. p. Urbanovicz 50 k. K. Remezas 20 k. Marytė 45 k. p. Olševskis 50 k. p. Šuch. 100 k. W. K. 20 k. Viso labo 10 r. 00 k. Liepojus 25 spalių m. 1912 m.

Aukos surinktos M. Bagdono (№ 3 knin.).

Z. Kuzavas 50 k. J. Astasevičia 50 k. V. Laukaitis 50 k. J. Olšauskas 30 k. A. Mikutavičius 10 k. A. Valaitis 15 k. V. Jasenauckas 5 k. M. Raulinaitis 20 k. p. Gvildis 25 k. J. Drazdauckas 25 k. J. Jankauckas 18 k. J. Eidukas 5 k. kl. Ruginis 5 k. M. Židanavičius 5 k. p. Raulas 2 k. St. Br. 5 k. St. Aš. 5 k. M. Banionis 5 k. L. Gustaitis 5 k. Viso 3 r. 27 k.

Aukos surinktos per J. Pupkį (kning. N 16),

A. Užupis 10 k. J. Strimaitis 10 k. J. Kundrotas 15 k. Vilimas 10 k. J. Užupis 10 k. V. Apanavyčius 5 k. A. Strimaičiutė 12 k. M. Strimaičiutė 12 k. V. Plaušinaitis 30 k. V. Muraška 10 k. J. Mickaitis 10 k. J. Leveris 10 k. Agniesk. Juškytė 20 k. K. Ramanauckas 11 k. J. Rutkauckas 7 k. L. Andreika 5 k. Akelaitis 10 k. V. Giedrys 10 k. P. Grinkevyčius 5 k. A. Virkietis 2½ k. G. Serafinas 10 k. Juozaitis 10 k. A. Janavyčius 5 k. J. Kartanas 6 k. F. Dumčius 10 k. J. Zdunaitis 10 k. V. Matukonis 7 k. A. Osmolskis 10 k. P. Radžiunas 10 k. J. Ramanauckas 2 k. Viso labo 2 rub. 95 k.

„Motinėlės“ naudai surinkta sulig kning. № 5. nuo kun. Adamavičiaus 1 r., nuo kun. Narvilos 50 k. Išviso 1 r. 50 k.

Per K. S. (kn. N 8)

Kun. P, Andziulis 1 r. V. Sriuoginis 15 k. J. Kasakaitis 20 k. M. Sprangauckiutė 30 k. K. S. 40 k. Viso labo 2 r. 5 kap.

Atitaisymas.

„At.“ N 9 koresponden. iš Liepojaus ant pat viršaus puslapio 397 atspausdinta:

Realinę mokyklą: *Škleris ir Rymeikis*. . turi-gi buti:

Komercijos mokyklą: *Škleris ir Rymeikis*... *Realinę mokyklą*: *Kačinskis*, dabar jis matininkų institute Maskvoj.'

Lievys Kistys.

Liepojus 20. X, 12.

REDAKCIJOS ATSAKAI.

A. Lazdonui: „Kas per dainos“ dedame ištaisę. „Ne man“ visai netikę. Poezija ne rimuose bet mintyse. O tomis sveikas per maž tesirupini.